

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

GOSPODARSKI RAZVOJ FINSKE

Ljubljana, september 2016

GORAZD SLIVNIK

IZJAVA O AVTORSTVU

Spodaj podpisani Gorazd Slivnik, študent Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, izjavljam, da sem avtor diplomskega dela z naslovom Gospodarski razvoj Finske, pripravljenega v sodelovanju s svetovalko izr. prof. dr. Tjašo Redek.

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravil samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbel, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobil vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označil;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnal v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobil soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi.

V Ljubljani, dne _____

Podpis študenta: _____

KAZALO

UVOD.....	1
1 OSNOVNI PODATKI O FINSKI	2
1.1 Osnovni podatki o Finski	2
1.2 Kratka zgodovina Finske do vstopa v EU	3
2 RAZVOJ FINSKE PO DRUGI SVETOVNI VOJNI.....	7
2.1 Opis faz gospodarskega razvoja.....	7
2.2 Dejavniki finskega vzpona.....	17
2.2.1 Konkurenčnost	17
2.2.2 Vloga podjetij in tehnološkega razvoja.....	21
2.2.3 Strategija države in ekonomska politika	22
2.2.4 Izobraževanje	26
2.2.5 Finska kultura.....	31
3 IZZIVI ZA PRIHODNOST	35
SKLEP	37
LITERATURA IN VIRI.....	40

KAZALO TABEL

Tabela 1: Blagovna menjava Finske	15
Tabela 2: Enostavnost poslovanja Doing Business po področjih (uvrstitve)	19
Tabela 3: Enostavnost poslovanja Doing Business po področjih (razdalja do najboljših)	20
Tabela 4: Rezultati Finske na mednarodnih testih v letih 2000, 2006 in 2012.....	27

KAZALO SLIK

Slika 1: Zemljevid Evrope	2
Slika 2: Primerjava BDP-ja na prebivalca v stalnih cenah med Finsko in EU, 1960–2015	8
Slika 3: Primerjava stopnje rasti BDP-ja med Finsko in EU, 1960–2015	10
Slika 4: Primerjava inflacije med Finsko in EU, 1960–2015	10
Slika 5: Primerjava strukture proizvodnje po sektorjih na Finskem in v EU, 1975–2015	11
Slika 6: Struktura proizvodnje po sektorjih na Finskem, 1975–2015.....	12
Slika 7: Primerjava deleža izvoza v BDP med Finsko in EU, 1960–2015	13
Slika 8: Primerjava deleža izvoza blaga in deleža visokotehnološkega izvoza blaga v BDP med Finsko in EU, 1990–2015	14
Slika 9: Primerjava deleža brezposelnih med Finsko in EU, 1990–2015.....	16
Slika 10: Napoved OECD za Finsko	17
Slika 11: Enostavnost poslovanja po Doing Business, 2016	18
Slika 12: Primerjava posameznih področij konkurenčnosti po WEF, 2015	21
Slika 13: Primerjava izdatkov države med Finsko in EU, 1990–2015	24
Slika 14: Delež prebivalstva s končanimi stopnjami ISCED 0–2 (nižja srednja ali manj), 1995–2015	28
Slika 15: Delež prebivalstva s končano izobrazbo ISCED 3–8 (višja srednja ali več), 1995–2015	28
Slika 16: Delež prebivalstva s terciarno izobrazbo, 1995–2015.....	29
Slika 17: Primerjava izdatkov za izobraževanje med Finsko in EU, 1995–2015.....	29

UVOD

Finska, dežela tisočerih jezer, leži na severu Evrope. Včasih se v literaturi navaja kot del Skandinavije (sicer ni del skandinavske plošče), včasih pa kot ena izmed nordijskih držav. Finsko se tudi pogosto navaja kot primer ene najbolj razvitih držav Evrope in sveta. A ni bilo vedno tako.

Finska je bila dolgo pretežno ruralna država oziroma ozemlje, ki je skozi zgodovino pripadalo različnim sosednjim državam (Švedski, Rusiji), bila je ena izmed manj razvitih držav oziroma teritorijev. Vendar se je po letu 1990 precej spremenilo. Po dolgi stagnaciji in krizi je Finska tako dokončno uspela s tehnološkim prebojem in inovacijami v zadnji četrtini prejšnjega stoletja. Prav to predstavlja zanimivo zgodbo, vredno bolj poglobljene analize.

Res je, da tudi v finski zgodbi ni šlo in ne gre vse gladko. Leta 2008 je, tako kot večina evropskih držav, zapadla v ekonomsko krizo, bila je ena od najbolj prizadetih držav v Evropski uniji (v nadaljevanju EU). Vendar pa se gospodarstvo počasi stabilizira, napoved je sicer šibka, a pozitivna tudi za prihodnost: do leta 2017 naj bi Finska počasi rasla, stopnje rasti naj bi ostale pod 1 % letno (European Commission, 2016b).

Cilj diplomskega dela je preučiti gospodarski razvoj Finske ter predvsem analizirati proces njenega gospodarskega vzpona v zadnjih 25 letih in natančneje določiti ter nato analizirati glavne dejavnike. Namen dela je skozi analizo teh dejavnikov izpostaviti ključne povezave med njimi in rastjo in tako pokazati na tiste, ki so bile glavne za uspešen razvoj in predstavljajo pomemben primer uspešnih praks ali politik.

Diplomsko delo poleg uvoda in sklepa sestavljajo še tri vsebinska poglavja. V prvem poglavju predstavim osnovne podatke o Finski in njeno zgodovino. To se mi zdi zelo pomembno za analizo preteklega dogajanja in predvsem dobra osnova za analiziranje prihodnosti. Drugo poglavje oriše gospodarski razvoj Finske ter bolj natančno analizira izbrane dejavnike. Gre za zbrane gospodarske kazalce, ki jih nadgradim z opisom specifične finske kulture. Finske vrednote, način komunikacije, miselnost in način vodenja so zagotovo zelo pomembni dejavniki finskega vzpona, h katerim bi se bilo v prihodnosti vredno vrniti in predstaviti ponoven gospodarski vzpon. Na koncu orišem še glavne izzive za prihodnost. Tako v zadnjem, tretjem poglavju ugotavljam in analiziram, katere ukrepe je Finski po zadnji krizi uspelo uveljaviti, katera so odprta poglavja in ukrepi ter ali lahko sploh pričakujemo, da se bo Finska izvlekla iz krize in zopet postala ena vodilnih držav. Ali pa bo za vedno obravnavana kot dežela, ki je nekoč izdelovala telefone Nokia, ki so zvonili na vseh koncih sveta. Sledi sklep, v katerem povzemam glavne ugotovitve diplomskega dela.

V delu sem uporabil več raziskovalnih metod. Ko podajam pregled preteklega razvoja, prevladujejo metode deskripcije, analize in sinteze literature ostalih avtorjev, s pomočjo katerih izluščim značilnosti preteklega razvoja ter določim in opišem glavne dejavnike. Pri predstavitvi današnjega stanja sem se oprl na opis podatkov iz razpoložljivih virov, predvsem Eurostata in Svetovne banke, pa tudi drugih mednarodnih institucij.

1 OSNOVNI PODATKI O FINSKI

1.1 Osnovni podatki o Finski

Republika Finska (kasneje Finska), ki se v finščini imenuje Suomi, v švedščini pa Finland, je po državni ureditvi parlamentarna demokracija. Njeno glavno mesto je največje mesto Helsinki, ki leži na jugu države. Finska obsega površino 338 tisoč kvadratnih kilometrov, okoli 10 % ozemlja pa pokrivajo jezera. Finska je razdeljena na dvanajst provinc, le-te pa na upravna okrožja. Država ima dobrih 5 milijonov prebivalcev, od tega je 93 % Fincev, 5 % Švedov, sledijo pa Rusi in Estonci (Central Intelligence Agency, 2016).

Slika 1: Zemljevid Evrope

Vir: Map of Europe, 2016

O začetkih z ozemlja današnje Finske ni veliko znanega. Predniki Fincev so na to ozemlje prispeli z vzhoda, govorijo zelo različen jezik in imajo drugačno kulturo kot njihovi veliki sosede germanskega (Švedi) in slovanskega izvora (Rusi). Kljub močnemu vplivu velikih sosed so Finci uspeli obdržati narodno samobitnost (Lewis, 1996, str. 330–331).

Finska velja za kulturnega samotarja, kot osamljenega volka med Švedi in Rusi. Gre za evropski narod z unikatnim uralskim jezikom in komunikacijskim slogom, z vzhodnimi in arktičnimi elementi v njihovi glasbi, umetnosti, slikarstvu, literaturi in artefaktih, ki karakterizirajo njen ugled in njeno težnjo po samostojnosti. Vse to jo je pogosto vodilo v izolacijo na drugih področjih. To je bilo najbolj očitno v letu 1939, ko je Finsko nenadoma napadla Sovjetska zveza. Britanci in Združene države Amerike (v nadaljevanju ZDA) so videli Finsko kot boj Davida z Goljatom. Toda ne glede na anglosaksonske simpatije, Finska ni prejela nobene občutne pomoči od Nemčije in nordijskih sosed. Med Zimsko vojno, ki je trajala štiri mesece, je bila Finska samotar v vojaškem smislu, vztrajna v samoobrambi in se je morala za dosego neudobnega premirja sprijazniti tudi z izgubo 10 % svojega ozemlja (Lewis, 2005, str. 23–24).

Finska naklonjenost samotarstvu se ne kaže le v kulturi, ampak tudi v njihovi zunanji politiki, v rešitvah pri notranjih delitvah, v načinu bivanja, v reakcijah do tujcev in v spreminjajočih strukturah lastnih ekonomskih aktivnosti. Finska sposobnost kreiranja in oblikovanja rešitev o zdravilih za nevarnosti za njihove nacionalne interese ostaja še naprej fenomen. V politični, komercialni, industrijski ali v estetski sferi se finske formule razlikujejo od sosedskih in so se neizogibno pojavile ter bile zelo pogosto uspešno uporabljene s strani zaveznikov in sovražnikov (Lewis, 2005).

1.2 Kratka zgodovina Finske do vstopa v EU

Prazgodovinsko obdobje na območju današnje Finske je zelo slabo dokumentirano. Prvi priseljenci so se naselili vzdolž Finskega in Botnijskega zaliva ter so bili zelo dovzetni za vplive z zahoda.

Vodno in gozdno območje med Ladogo in Botnijskim zalivom je v 12. stoletju predstavljalo praznino, za katero so se začeli potegovati in jo raziskovati sosede z vzhoda in zahoda. To območje so mnogokrat prepotovale vikinške odprave, vključujoč ljudi, živeče na finskem ozemlju, preko Finskega zaliva in prodirale daleč v območje današnje Rusije, včasih celo do Črnega morja. Vikingi so v letu 862 denimo obvladovali Novgorod in nekaj let kasneje tudi Kijev. Rusija je postajala vzhajajoča sila in začela kazati močno zanimanje za ozemlje proti zahodu, s katerim je imela tudi verske povezave (pravoslavci). Tudi Švedi so želeli osvojiti in obvladovati finsko ozemlje. Tako so se Finci na začetku 12. stoletja znašli na sredini, na konfliktnem območju dveh

velikih sil. Takšna situacija se je nadaljevala vse do leta 1945. Način, s katerim so se Finci spoprijeli z geopolitičnim ravnotežjem, v veliki meri odraža zgodovino naroda (Lewis, 2005, str. 24).

Vpliv Švedske lahko imenujemo tudi švedska doba, saj je ozemlje današnje Finske prešlo z dekretom švedskega kralja pod njihovo kontrolo. Kljub temu da je Finska postala provinca kraljevine Švedske, ni bila okupirana ali podjarmljena. Bolje rečeno, Finci so bili partnerji in narod, s katerim so delili. Švedski priseljenci na zahodni finski obali so skupaj s finsko govorečimi kmeti soustvarjali enotno, dvojezično zahodno finsko kulturo. Naslednji dejavnik, ki je zelo zaznamoval Finsko v zahodnem kulturnem območju, je prihod krščanstva. Krščanska vera se je širila z vzhodne Švedske; katedrala v mestu Turku predstavlja največjo čast in je danes stara več kot 700 let. V srednjem veku so Finci 370 let pripadali rimokatoliški cerkvi, mnogi vzhodni Finci pa so se naslonili na pravoslavno vero. Pravoslavna katedrala Uspenski še danes dominira na rivi v Helsinkih. Z reformacijo so se Finci spreobrnil v luteranstvo (Lewis, 2005, str. 25–26).

Finska kot švedska provinca je postala politična in administrativna realnost, z dvema religijama in dvema uradnima jezikoma. Finci so bili pod švedsko jurisdikcijo od Turkuja do Ladoge, glavno mesto Finske je bil Stockholm. Toda Finci nikoli niso bili zatirani. Leta 1362 je bila Fincem podeljena celo pravica sodelovati pri volitvah za švedskega kralja. Zelo zanimiva odlika v finski zgodovini je dejstvo, da so bili Finci pod vladavino Švedske in kasneje pod ruskim imperijem tretirani z visokim spoštovanjem z obeh strani. Še več, finski administratorji, javne osebe in vojaško osebje so bili velikokrat na seznamu želja vladarjev Švedske in Rusije. Oboji so namreč v Fincih našli lojalnost in pripadnost (Lewis, 2005, str. 26–27).

V 14. stoletju so na zahodnem Finskem veliko bolj sprejeli švedski model življenja kot okrožja na vzhodnem Finskem. Švedska zakonodaja in skandinavski socialni sistem sta bila vzpostavljena in Finci so uživali polne politične pravice znotraj kraljevine. Politična stabilnost v tem delu je predstavljala velik kontrast situaciji v vzhodnem delu, kjer so živeli v še na pol nomadskem sistemu življenja (Lewis, 2005, str. 27).

Ob koncu srednjega veka je finsko prebivalstvo, sestavljeno v glavnem iz manjših kmetov, doseglo številko 350.000. Skozi to obdobje švedske vladavine je bilo življenje Fincev relativno stabilno, vendar pa kljub temu ni bilo mirno. Švedska je pričela plačevati davek velike sile. Finske moške so vpoklicali v vojsko, vojne z Rusijo so bile stalne in finsko ozemlje je bilo dvakrat okupirano s strani Rusije (v letih 1710–1721 in 1741–1743). V obeh primerih si je Švedska okupirano ozemlje pridobila nazaj. Toda malo pred začetkom 18. stoletja je zaradi lakote umrlo skoraj 30 % finske populacije in švedska moč na vzhodnih provincah se je začela slabeti (Lewis, 2005, str. 27–28).

Dokončanje St. Peterburga v letu 1703 je pomenilo, da je bilo zgrajeno največje mesto v severni Evropi, na finski zemlji med finsko govorečimi ljudmi. Geografska pozicija mesta je bila v ruskih očeh negotova, dokler je Švedska ostajala močna sila. Proti koncu 18. stoletja je finska populacija dosegla en milijon. Leta 1808 je Rusija naredila odločilen korak in napadla švedski vzhod, provinco Finsko. Mirovna pogodba, sklenjena leta 1809 v mestu Hamina, je nagradila Rusijo, ki je dobila ozemlje Finske. Tako se je končala 650 let dolga doba švedske vladavine (Lewis, 2005, str. 28).

Dobo ruske vladavine na Finskem, ki je trajala 108 let, ni mogoče primerjati z drugimi ruskimi okupacijami v 19. stoletju. Rusi so se namreč morali deloma prilagoditi tudi političnim in kulturnim zahtevam trmastih Fincev. Po carju Aleksandru I., ki je bil do Fincev zelo liberalen, je nastopil njegov naslednik, Nikolaj I., ki pa je bil precej manj liberalen in med njegovim kraljevanjem je Finska postala veliko bolj nacionalistična (Lewis, 2005, str. 28).

Po kulturnem zagonu v letu 1835 s finsko epsko pesnitvijo Kalevala se je leta 1865 oblikovala ločena finska denarna enota, marka. Tudi obdobje rusifikacije pod še manj liberalnim carjem Nikolajem II. med letoma 1899 in 1905 in med letoma 1909 in 1917 ni moglo zaustaviti finskega zagona. Ko so Finci leta 1906 sprejeli novo ustavo, se je Finska z enim zamahom spremenila iz enega najstarejših evropskih parlamentarnih sistemov v najbolj modernega. Finske ženske so bile prve na kontinentu z volilno pravico. Poleg demokratično izvoljenega parlamenta je Finska že imela večino institucij moderne države: fiskalni sistem (Banka Finske), državne železnice, ločen pravni in sodni sistem, nacionalno valuto, grb, državno himno, dva uradna jezika, univerzo, privatne firme, splošno volilno pravico in politične stranke. Nasprotno pa carska Rusija ni imela delujočega parlamenta in zelo šibko fiskalno situacijo (Lewis, 2005, str. 29).

Vseeno so bili Finci zelo lojalni Rusom v politično turbulentnem 19. stoletju. Na tisoče Fincev je služilo vojaški rok v ruski imperialni vojski, od tega jih je 400 doseglo čin generala ali admirala. Finci so ostali lojalni Rusiji tudi med krimskimi vojnami, kljub temu da so se jim ves čas upirali. Med prvo svetovno vojno je finska industrija oskrbovala ruske materialne potrebe, toda oktobrska revolucija leta 1917 je spremenila Rusijo in Evropo. Finci, lojalni svoji ideji, so takrat začutili zgodovinsko priložnost in jo zgrabili (Lewis, 2005, str. 30–32).

Po prvi ruski revoluciji marca 1917 je tako Finska začela iskati način, kako izpeljati večjo finsko avtonomijo, vsaj tako, kot so je bili deležni šest stoletij pod švedsko vladavino. Desnica z večino v finskem parlamentu je 15. novembra 1917 razglasila finski parlament za najvišji organ. Vendar pa vsi Finci niso podpirali pretrganja vezi z Rusijo. Lenin je sicer priznal neodvisnost Finske že decembra 1917, toda sovjetski vojaki se niso umaknili in so nudili pomoč Rdeči finski armadi med državljansko vojno. V vojni je zmagala t. i. Bela armada, ki so jo v glavnem sestavljali kmetje,

vodil pa jih je Carl Gustav Emil Mannerheim, ki velja za najpomembnejšo osebo v finski zgodovini. Ta »Beli general« je v treh mesecih premagal Rdečo (finsko) armado in vkorakal v Helsinke maja leta 1918 (Lewis, 2005, str. 32–33).

Po prvi svetovni vojni je Finska vzpostavila dobre odnose z liberalnimi in prijateljskimi državami, kot so Estonija, Latvija in Litva, z anglosaksonci in seveda z nordijskimi sosedi. Finska je postala članica Lige narodov in njena zunanja in varnostna politika je ostala relativno umirjena za dve desetletji, do nenadnega šoka v letu 1939 (Lewis, 2005, str. 34).

Julija 1919 je Mannerheim ratificiral finsko ustavo, ki je v veljavi še danes. Finska ustavna formula je bila kompromis med monarhisti in med republikanskimi predlogi. Kljub temu da je bil eden od ciljev ustvariti parlamentarno demokracijo, so Finci kabinetu predsednika podelili široka pooblastila in precejšnjo odgovornost. Finska ustava prepoznava predsednika kot vrhovnega poveljnika oboroženih sil, dovoljuje mu, da narekuje in vodi zunanjo politiko ter mu daje pravico, da razpusti parlament (Lewis, 2005, str. 34).

Po letu 1920 se je Finska najbolj osredotočila na nacionalno identiteto in na uveljavljanje države v mednarodnem prostoru. K temu so največ pripomogli finski uspehi v športu, zlasti na olimpijskih igrah, kjer so športniki, kot so Paavo Nurmi, Hannes Kolehmainen in Ville Ritola, s svojimi izrednimi dosežki postavili Finsko na zemljevid sveta. Po letu 1920 se je začela krepiti finska kulturna scena (balet, opera) in začela privlačiti mednarodno pozornost, krepilo se je slikarstvo in druge kulturne dejavnosti (Lewis, 2005, str. 35).

Politična situacija na severu se je znova zaostrila pred drugo svetovno vojno. Ko so Sovjeti v letih 1938 in 1939 ponudili Finski velika območja Karelije v zameno za južne dele strateško pomembnega območja, imenovanega Karelijska ožina, so Finci to zavrnili. Sovjeti so napadli v novembru 1939, toda Finci so se vztrajno branili, tako da so morali Rusi že po treh mesecih prositi za premirje. Rusi so dobili ozemlje, ki so ga želeli, in na ta način pridobili 10 % finskega ozemlja (Lewis, 2005, str. 37).

Ko je Hitler napadel Sovjetsko zvezo v juniju 1941, je Finska razglasila svojo nevtralnost. Ta je bila začasna, saj so prišli pod udar tako Rusov kot Nemcev. Finska je bila med vojno uničena, izčrpana, ranjena, krhka in kaznovana. Vendar pa je Finska, kljub temu da je morala odstopiti 10 % svojega ozemlja na vzhodu in izgubila arktični izhod na Petsamu, ostala izven komunističnega režima Sovjetske zveze, kar pa ni uspelo Estoniji, Latviji, Litvi in Poljski (Lewis, 2005, str. 38).

2 RAZVOJ FINSKE PO DRUGI SVETOVNI VOJNI

Druga polovica 20. stoletja je bila do Finske bolj prijazna. Olimpijske igre v Helsinkih leta 1952 so z zahodnimi prijemi pokazale pravi obraz Finske celemu svetu. Finci z vseh vetrov so se v tujini združili in zelo hitro postali bolj mednarodno prepoznavni. Predsednika Paasikivi (1946–1956) in Urho Kekkonen (1956–1982) sta vzdrževala tak ugled in status ter se pogajala z ljudmi, kot so Malenkov, Kosygin, Hruščev in Brežnjev (Lewis, 2005, str. 40).

Finska se je pridružila medparlamentarnemu telesu Nordijski svet, leta 1955 je bila sprejeta v Združene narode in se leta 1961 pridružila evropskemu prostotrgovinskemu združenju (angl. *European Free Trade Association* – EFTA). V letu 1973 je zaključila celovit carinski sporazum z Evropsko gospodarsko skupnostjo (angl. *European Economic Community* – EEC) in istega leta na hiter način spretno uredila podobno pogodbo z vzhodnim blokom (angl. *The Council for Mutual Economic Assistance* – COMECON). V letu 1989 je postala članica Sveta Evrope (angl. *Council of Europe*). Bilo je samo še vprašanje časa, kdaj ji bo ponujeno postati tudi članica EU. Finci na referendumu leta 1995 niso kazali nobenega obotavljanja; tako je Finska postala članica tudi EU (Lewis, 2005, str. 40–42).

Zmagovalni finski niz na športnih prizoriščih se je znova ponovil po letu 1970, ko je Lasse Viren zmagal na obeh atletskih preizkušnjah olimpijskih iger leta 1972: na 5.000 in 10.000 metrov. Obe zmagi je ponovil na naslednjih olimpijskih igrah v Montrealu. Ta skromni štirikratni olimpijski zmagovalnik je kasneje postal član finskega parlamenta pri konzervativcih. Podoben triumf je uspel petkratnemu udeležencu olimpijskih iger, Perttiju Karppinenu, ki je še danes, poleg Vjačeslava Ivanova, edini veslač, ki je v enojcu osvojil zlato medaljo na treh zaporednih olimpijskih igrah (1976, 1980, 1984) (Lewis, 2005, str. 33–34).

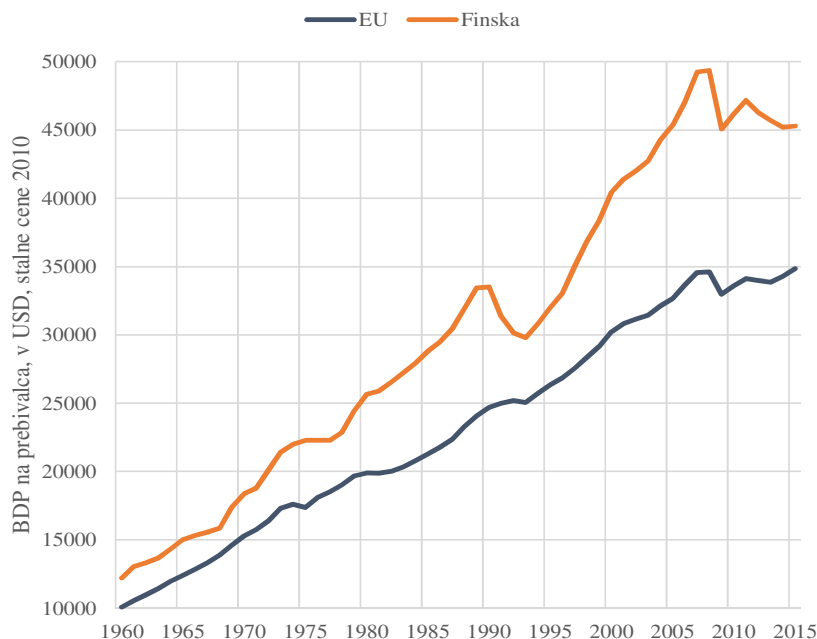
V mnogih državah po svetu se je uveljavil rek, da je kot glavni zadetek na loteriji, če se rodiš na Finskem. Finci so postajali eni najbolj naprednih narodov. V ekonomskih straneh in v časopisih se je začela prava euforia glede Finske. Imenovali so jo »Japonska severa« (Andersson, 2008, str. 59).

2.1 Opis faz gospodarskega razvoja

V tem poglavju obravnavam glavne makro podatke Finske, kot so bruto domači proizvod (v nadaljevanju BDP), gospodarska rast, zaposlovanje, inflacija, glavni sektorji, vloga trgovine, glavne panoge do vzpona.

Kot se vidi na Sliki 2, se je BDP po stalnih cenah ves čas po drugi svetovni vojni povečeval. Finska se je močno razvijala in držala prednost pred povprečjem Evropske unije.

Slika 2: Primerjava BDP-ja na prebivalca v stalnih cenah med Finsko in EU, 1960–2015

Vir: World Bank, World Bank International Comparisons Program, 2016.

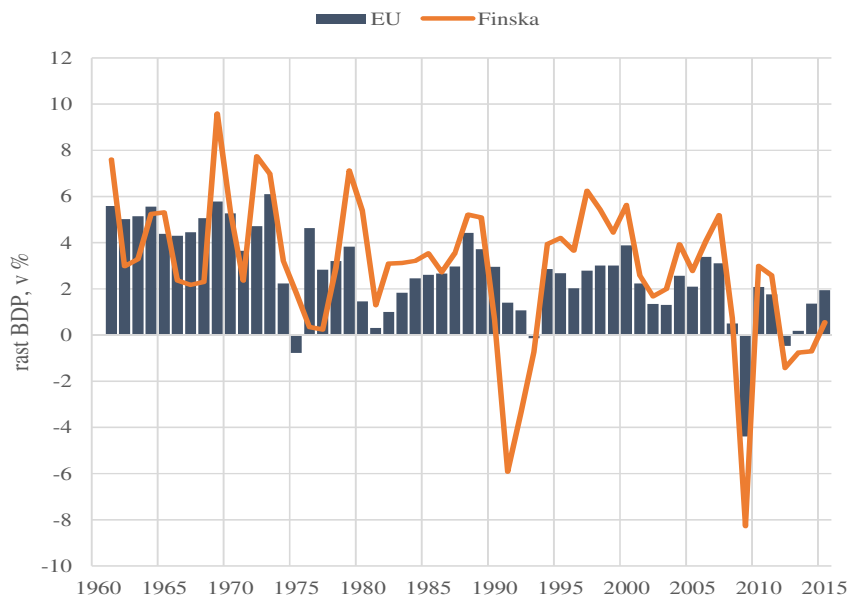
Rast Finske se je začela po drugi svetovni vojni, ko je še imela precejšen poudarek na kmetijstvu in je veljala za precej agrarno družbo, nato pa se je rast ves čas nadaljevala. Dolgo obdobje rasti v 70. in 80. letih, ko se je finsko gospodarstvo uspešno razvijalo, se je nadaljevalo in Finska je prehajala v industrijsko družbo. Do začetka osemdesetih je gospodarstvo postalo industrijsko razvito. Finsko gospodarstvo je takrat imelo stabilno ekonomsko rast, medtem ko se je ostali svet ubadal z inflacijo. Po revalvaciji finske marke leta 1989 je statistika pokazala, da je bila Finska glede na BDP na prebivalca med najboljšimi na svetu. Celó v resnih ekonomskih člankih in časopisih se je razširjala evforija. Nato je sledila velika depresija (fin. *suuri lama*), ki je v začetku leta 1990 pahnila finsko gospodarstvo v globoko krizo. Finska je bila prva izmed držav Organizacije za ekonomsko sodelovanje in razvoj (angl. *Organisation for Economic Cooperation and Development*, v nadaljevanju OECD), ki je izkusila tako dramatičen padec ekonomije po drugi svetovni vojni. Evforija se je v hipu spreobrnila v precej otipljivo in vidno krizo. Revalvaciji finske marke je sledil padec izvoza v Sovjetsko zvezo, ki se je v enem letu skrčil kar za dobro tretjino. To je bil nenaden šok, saj je bilo finsko gospodarstvo precej vezano na svojo veliko sosedo. Posledica tega nenadnega šoka je bilo dramatično zmanjšanje domačega povpraševanja, saj je bila z izgubo ogromnega trga prizadeta predvsem delovno intenzivna industrija. Podjetja so bila prisiljena preusmeriti večino svojega izvoza na nove, predvsem zahodne trge. Ti poskusi pa so bili

omejeni, saj je vladala svetovna recesija in posledično znižano povpraševanje. Za industrijo, ki je desetletja stagnirala na zaščitenem sovjetskem trgu, pa je bila tudi konkurenca iz drugih zahodnih držav prehuda. Najbolj sta bili prizadeti tekstilna in lesna industrija, katerima se je izvoz zmanjšal za dobrih 8 odstotkov. Realni BDP je padel za skoraj 6 odstotkov, kar je predstavljalo največji padec finske proizvodnje v prejšnjem stoletju. Brezposelnost pa je strahovito narasla iz povprečnih 3 odstotkov iz leta 1990 na 13 odstotkov leta 1992. Finska marka je pod velikim pritiskom devalvirala leta 1991, že naslednje leto pa so sprejeli drseči devizni tečaj. Še večja kriza je Finsko doletela kasneje, leta 2009 (Andersson, 2008).

Vlada Finske si je za glavne cilje postavila zniževanje brezposelnosti, ohranjanje stabilne valute in znižanje javnega dolga. Gospodarski položaj se je začel izboljševati leta 1993, vendar z velikim zunanjim dolgom in masovno brezposelnostjo. Izvoz si je hitro opomogel in prav tako borza. Visoke obrestne mere, ki so omejevale investiranje in obremenjevale zelo zadolžena finska gospodinjstva in podjetja, so se začele zniževati, primanjkljaj v tekočem delu plačilne bilance in inflacija pa sta ostala nizka (Luostarinen, Korhonen, Jokinen, & Pelkonen, 1994, str. 10). V primerjavi z letom 1990 se je finsko gospodarstvo precej okrepilo. Dolg privatnega sektorja se je zmanjšal in finančno stanje gospodinjstev se je kljub visoki brezposelnosti izboljšalo. Finska se je iz krize devetdesetih let povzpela v času, ko je leta 1995 skupaj s Švedsko in Avstrijo vstopila v Evropsko unijo. Leto 1995 velja za leto, ko so se na Finsko vrnilo bolj veseli časi, tudi po zaslugi finskih hokejistov, ki so v finalu svetovnega prvenstva slavno premagali večne rivale, Švede. Vstop v EU je povečal konkurenčnost in izboljšal položaj potrošnikov. Kljub znatni rasti proizvodnje pa se brezposelnost ni zmanjševala po pričakovanjih (Andersson, 2008).

V nadaljevanju je prikazano gibanje osnovnih makroekonomskih kazalcev za obdobje od leta 1960 dalje. Slika 3 prikazuje najprej gibanje bruto domačega proizvoda, in sicer so podane stopnje realne rasti BDP-ja. Stopnje rasti Finske so bile nad povprečjem Evropske unije, z močnimi vzponi in tudi dvema velikima padcema, v začetku 90. let in leta 2009. Medtem ko je prvo krizo leta 1990 povzročil sklop že omenjenih dejavnikov, pa je finsko gospodarstvo leta 2009 nadpovprečno glede na EU prizadela zadnja finančna kriza, ki je povzročila padec gospodarske aktivnosti za dobrih 8 %. Med leti 1990 in 2009 pa je bilo obdobje finskega vzpona, h kateremu so močno prispevali različni dejavniki, ki jih analiziram v nadaljevanju, predvsem pa vzpon visokotehnološkega sektorja, kjer je odigralo največjo vlogo podjetje Nokia.

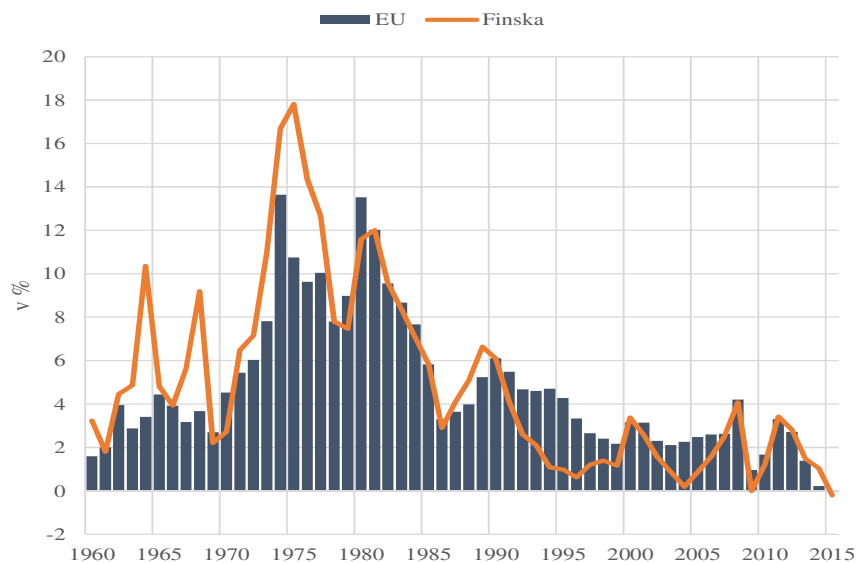
Slika 3: Primerjava stopnje rasti BDP-ja med Finsko in EU, 1960–2015

Vir: World Bank, World Bank International Comparisons Program, 2016.

Velik izziv za Finsko je bila inflacija, ki je bila zelo visoka v 60. letih in precej nad povprečjem EU, saj je dosegla skoraj 18 %. Konec 80. let so inflacijo uspeli umiriti in je postala bolj stabilna vse do danes (Slika 4). K stabilizaciji inflacije je zagotovo prispevala tudi uvedba evra. Finska je od leta 1999 članica evrskega območja, leta 2002 pa je vpeljala evro kot svojo valuto.

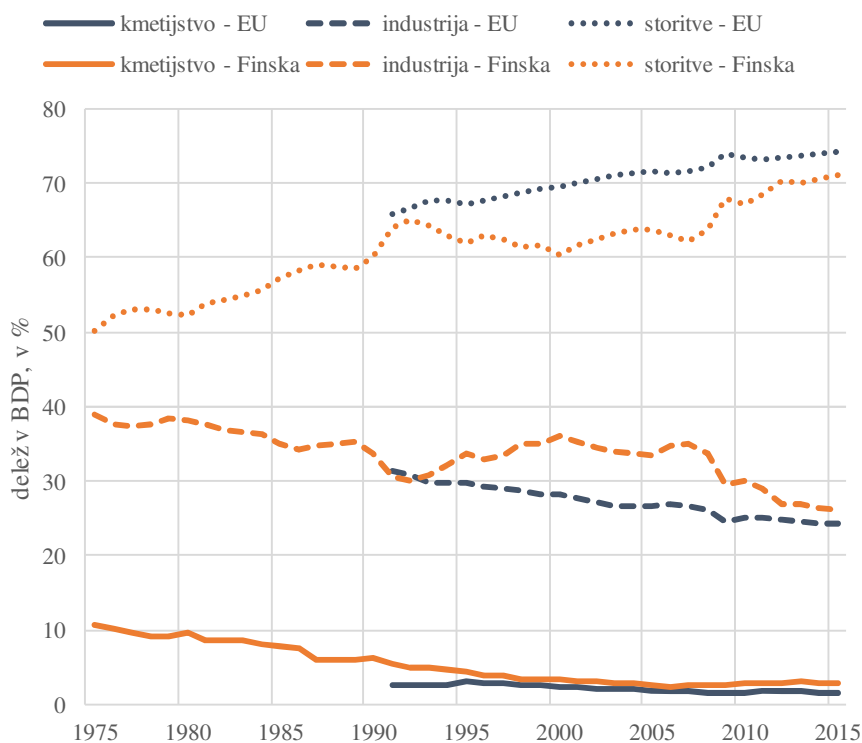
Slika 4: Primerjava inflacije med Finsko in EU, 1960–2015

Vir: World Bank, World Bank International Comparisons Program, 2016.

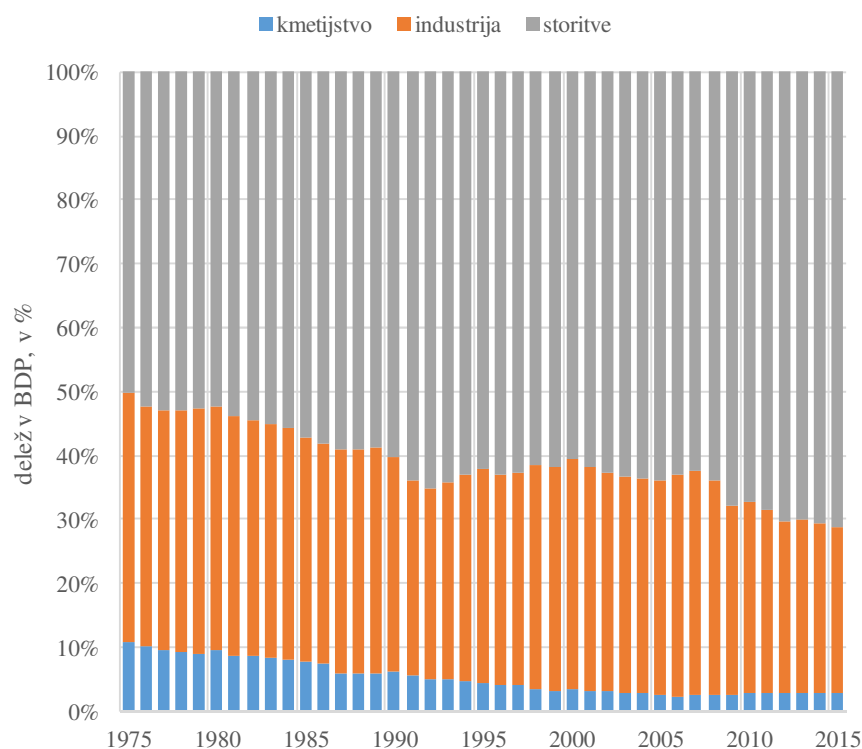
H gospodarskemu vzponu je na Finskem pripomoglo tudi prestrukturiranje gospodarstva. Kot kažeta Sliki 5 in 6, je bila Finska po drugi svetovni vojni precej agrarna država, kmetijstvo je še leta 1975 prispevalo okoli 10 % BDP-ja. Po letu 1990 je opazen predvsem vzpon oziroma krepitev industrijskega sektorja, pri čemer so znotraj industrijskega sektorja najbolj pomembni visokotehnološki sektorji. Ti ustvarijo kar 50 % vsega finskega izvoza, zaposlujejo okoli 300 tisoč ljudi neposredno in še okoli 700 tisoč posredno. Gre za grozde s področja več panog, predvsem kovinske industrije, elektronike, elektrotehnične, strojne, informacijsko-komunikacijskih tehnologij in arhitekture. Finci se tako lahko pohvalijo z razvojem tehnologije za proizvodnjo bakra in niklja, dizajnom in izgradnjo ladij, tehnološko napredne tehnologije za elektrarne, medicino in tudi vesoljsko tehnologijo (Invest in Finland, 2016).

Slika 5: Primerjava strukture proizvodnje po sektorjih na Finskem in v EU, 1975–2015

Vir: World Bank, World Bank International Comparisons Program, 2016.

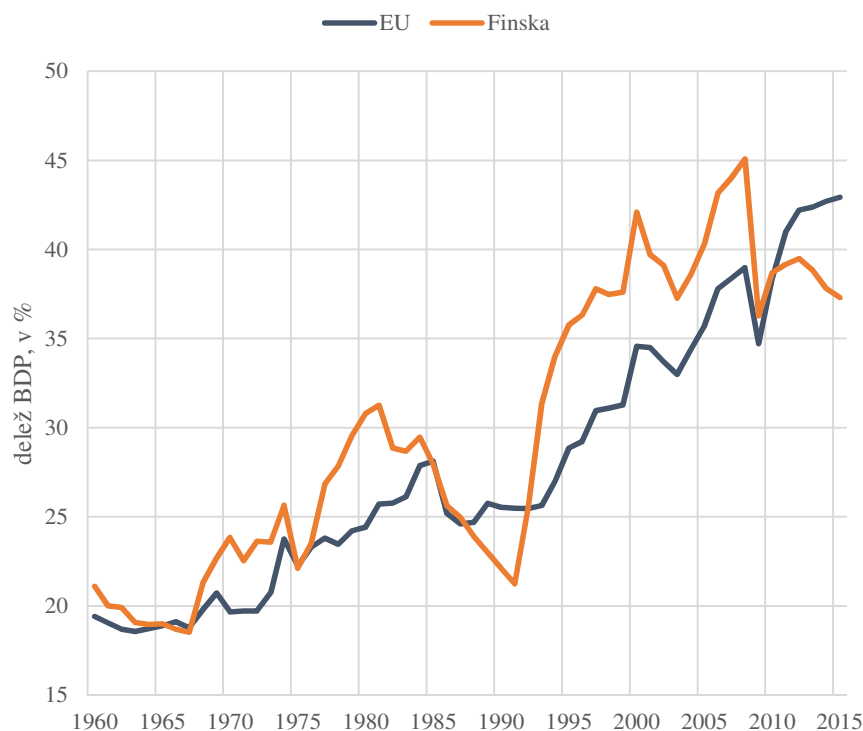
Slika 6: Struktura proizvodnje po sektorjih na Finskem, 1975–2015

Vir: World Bank, World Bank International Comparisons Program, 2016.

Gospodarsko rast na Finskem je v veliki meri omogočil model izvozno-usmerjene rasti, ki je spodbudil tudi gospodarsko prestrukturiranje, povečala se je tudi izvozna konkurenčnost. Najbolj je opazen pomen izvoza za gospodarsko rast v obdobju med leti 1990 in 2008, ko se je delež izvoza v BDP v primerjavi z EU precej povečal. Z izvozno usmerjenostjo, kot rečeno, se spreminja tudi proizvodna struktura. Že na prehodu iz 70. v 80. leta se je struktura industrijske proizvodnje in izvoza spremenila. Povečal se je delež izvoza kovinske in kemične industrije, zmanjšal pa se je delež lesnopredelovalne industrije. Kovinska industrija je začela izvažati tudi izdelke visoke tehnologije, ki so zahtevali veliko vlaganja v raziskave in razvoj. V 80. letih je rast internacionalizacije proizvodnje finskih podjetij potekala hitreje od njihovega izvoza. Gibanje finskega izvoza v primerjavi z EU kaže Slika 7. Zelo opazna sta oba dramatična padca izvoza: ob izgubi trga zaradi razpada Sovjetske zveze ter ob mednarodni gospodarski in finančni krizi leta 2009. Po letu 2009 se finski izvoz popravlja, a bistveno počasneje kot v državah EU.

Slika 7: Primerjava deleža izvoza v BDP med Finsko in EU, 1960–2015

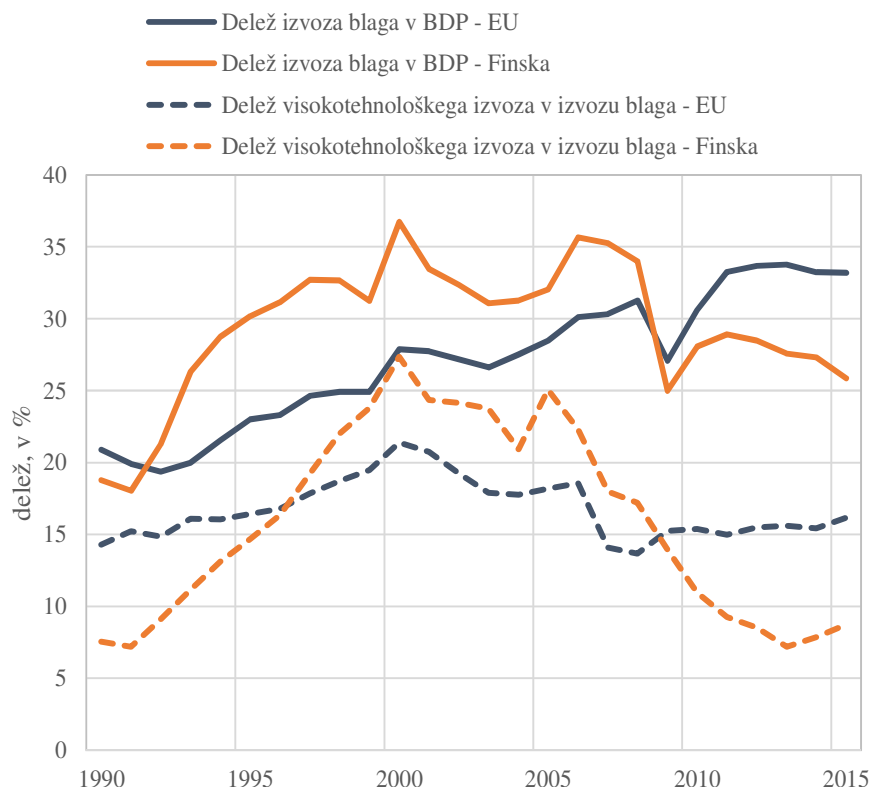

Vir: World Bank, World Bank International Comparisons Program, 2016.

Nedvomno je h gospodarskemu vzponu prispevala tudi vključitev Finske v EU, ki se je zgodila leta 1995 (European Commission, 2016a). Pred vključitvijo v EU je večina finskih podjetij menila, da se bodo možnosti za izvoz povečale zaradi integracije, pričakovali pa so tudi, da se bodo hkrati povečale tudi izvozne ovire. Finska podjetja so tudi načrtovala, da bodo možnosti, ki izhajajo iz integracije, uporabili za ustanavljanje podružnic, predstavništev in proizvodnih enot v državah EU. Z uveljavitvijo sporazuma o Evropskem ekonomskem območju (angl. *Economic Economic Area* – EEA) se je odprl tudi trg za storitve, ki so bile tradicionalno zaščitene. Posledično sta bila konkurenca in s tem razvoj storitvenih dejavnosti šibkejša od povprečja v ostalih industrializiranih državah. Internacionalizacija storitvenih podjetij in izvoz storitev sta bila precej skromna. Izvoz storitev je leta 1992 znašal le 17 odstotkov celotnega izvoza Finske, nato pa se po tem letu začne dramatično povečevati (Luostarinen et al., 1994, str. 115–116).

Zanimiva je tudi bolj podrobna primerjava izvoza med Finsko in EU (Slika 8), kjer vidimo, da je bil delež izvoza blaga po letu 1992 bistveno višji kot v EU, po krizi leta 2009 pa, po silovitem padcu, ostaja celo nižji kot v EU. Podobno je z deležem visokotehnološkega izvoza blaga.

Slika 8: Primerjava deleža izvoza blaga in deleža visokotehnološkega izvoza blaga v BDP med Finsko in EU, 1990–2015

Vir: World Bank, World Bank International Comparisons Program, 2016.

Finska je pri izvozu še vedno najbolj vezana na evropske trge, saj je delež izvoza v države EU že leta 1991 presegel 50 odstotkov celotne prodaje na tujem. Ta odstotek pa se še povečuje, še posebej od vstopa Finske v EU. Glavne trge za finske proizvode predstavljajo Nemčija, Švedska, Velika Britanija, Francija, ZDA in Rusija, ki skupaj z Japonsko predstavljajo glavne vire izvoza finskega gospodarstva. Tako velja še danes; zadnji podatki Svetovne trgovinske organizacije (World Trade Organisation, 2016) kažejo, da Finska 55 % svojega izvoza pošlje v države EU (Tabela 1).

Pri uvozu je največji porast mogoče opaziti v elektronski industriji, saj se je v začetku 90. let več kot podvojil uvoz elektronskih komponent, kar je v tem obdobju kazalo na hitro rast visokotehnološkega sektorja na Finskem. Tudi pri uvozu je Finska najbolj vezana na države EU, saj iz EU uvozi 56 % vsega blaga, sledijo Rusija, Kitajska in ZDA.

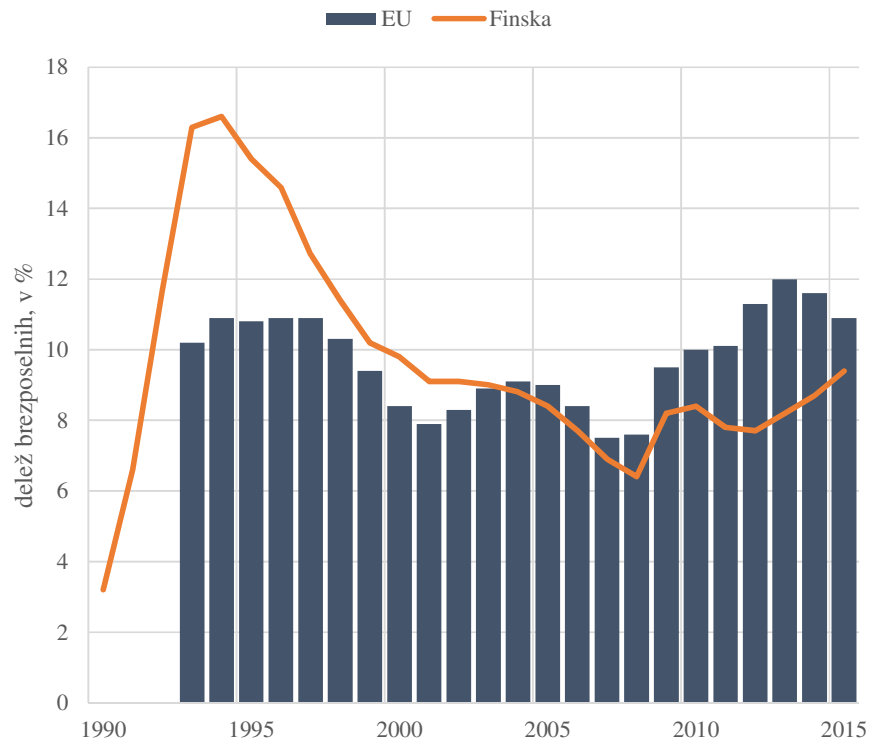
Tabela 1: Blagovna menjava Finske

BLAGOVNA MENJAVA	2014	Letna sprememba, v %		
		2010–2014	2013	2014
Izvoz blaga (mio. USD)	74.303	2	2	0
Uvoz blaga (mio. USD)	76.662	3	1	-1
	2014			2014
Delež v svetovnem izvozu blaga, v %	0,39	Delež v svetovnem uvozu blaga, v %		0,40
Struktura blagovnega izvoza, deleži v izvozu Finske		Struktura blagovnega uvoza, deleži v uvozu Finske		
- po glavnih skupinah blaga (ITS)		- po glavnih skupinah blaga (ITS)		
Kmetijski proizvodi	9,5	Kmetijski proizvodi		10,6
Goriva in rudarstvo	15,8	Goriva in rudarstvo		24,5
Proizvodi predelovalnih dejavnosti	67,1	Proizvodi predelovalnih dejavnosti		59,7
- po državah		- po državah		
1. EU	55,4	1. EU		56,0
2. Rusija	8,2	2. Rusija		14,9
3. Združene države Amerike	6,6	3. Kitajska		6,4
4. Kitajska	4,5	4. Združene države Amerike		3,7
5. Norveška	2,7	5. Norveška		2,8

Vir: World Trade Organisation, Country Profile Finland, 2016.

Pri brezposelnosti je opaziti, da se je začela zniževati po vstopu Finske v EU (Slika 9), ko je bila stopnja brezposelnosti skoraj 17 %, v letu 1999 je bila 10 %, se nato do krize leta 2009 zniževala do dobrih 6 %, po krizi pa zopet pričela rahlo naraščati in je v letu 2015 dosegla 9,4 %. Čeprav je brezposelnost še vedno pod povprečjem EU, pa za približno 3 odstotne točke presega povprečje nordijskih držav. Po mnenju Evropske komisije (European Commission, 2015), se je v času krize stanje na trgu dela precej poslabšalo, pri čemer pa prihodnost na trgu dela dodatno ogrožajo še drugi dejavniki, ki niso povezani s cikličnim gibanjem. Na eni strani ciklični dejavnik oziroma upad povpraševanja na trgu dela povzroča naraščanje dolgotrajne brezposelnosti, pri čemer je ta največji problem med starimi in mladimi na trgu dela. Naslednji velik izziv predstavlja staranje prebivalstva, saj je kar 20 % Fincev starejših od 65 let, zato je število tistih, ki vstopajo na trg dela, že nekaj let manjše od tistih, ki se upokojujejo. Državo zato predvsem skrbi pokojninska reforma, kjer se trudijo povečati trajanje delovne dobe, s tem zagotoviti delovno silo in razbremeniti pritisk na pokojninsko blagajno, ter ohranjanje kvalitete delovne sile in spodbujanje izobraževanja ter usposabljanja na delovnem mestu. Pomemben problem zaradi hitrega prestrukturiranja v smer visoke tehnologije so tudi neskladja na trgu dela, saj primanjkuje kadra s kompetencami v visokotehnoloških sektorjih, na drugi strani pa ga je preveč v tradicionalnih panogah. Tu Evropska komisija predlaga posebne izobraževalne spodbude za starejše delavce in visokotehnološke panoge (European Commission, 2015).

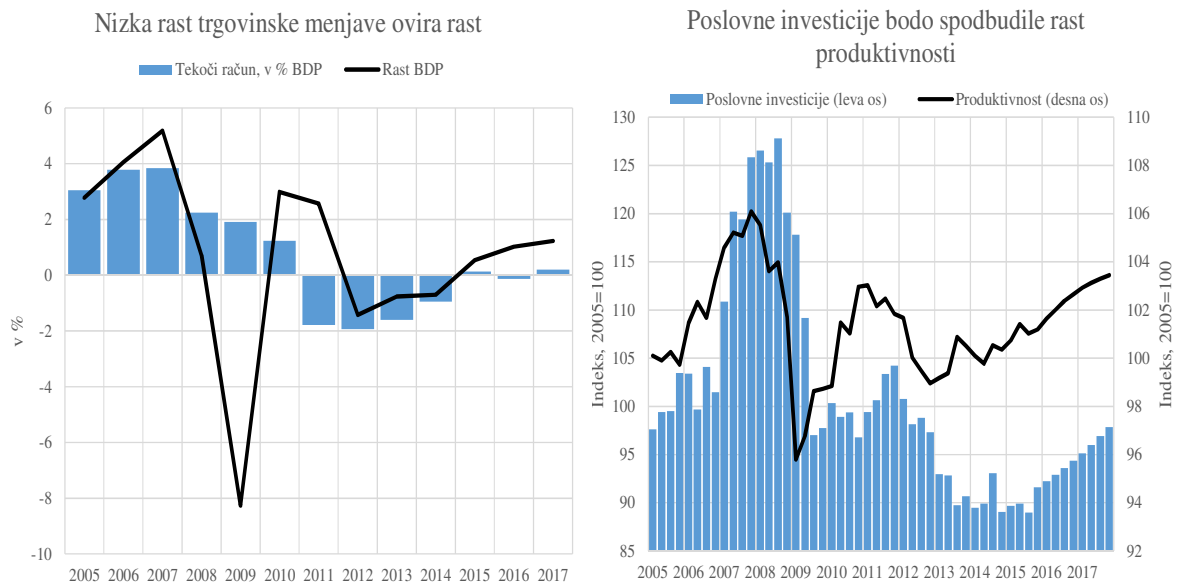
Slika 9: Primerjava deleža brezposelnih med Finsko in EU, 1990–2015

Vir: Eurostat, *Unemployment by sex and age - annual average, b.l.d.*

Makroekonomske napovedi Organizacije za ekonomsko sodelovanje in razvoj (angl. *Organisation for Economic Cooperation and Development*, v nadaljevanju OECD) so za naslednje obdobje sicer pozitivne, a rast naj bi ostala zaradi šibkega zunanega povpraševanja nizka (Organisation for Economic Cooperation and Development, 2016a). Izvoz kot glavni dejavnik rasti se ne povečuje dovolj hitro, da bi spodbudil večjo rast, nedavno povečanje domače potrošnje pa se je umirilo zaradi politične negotovosti in šibke rasti. Prav tako nezaposlenost ostaja visoka, kar dodatno omejuje rast domačega povpraševanja. Država ima težave s spodbujanjem državne porabe zaradi javnofinančnih omejitev in primanjkljaja. Država je napovedala obsežne reforme, ki naj bi spodbudile konkurenčnost, povečale fleksibilnost trga dela ter konkurenčnost. Dodaten minus predstavlja tudi upočasnjena rast produktivnosti, ki jo je prizadel zlasti upad v informacijsko-komunikacijskih tehnologijah (IKT), pri čemer je to povezano tudi z manjšo inovacijsko dejavnostjo. Pričakuje pa se okrepitev investicijske dejavnosti, kar bi povečalo tudi produktivnost (Slika 10).

Slika 10: Napoved OECD za Finsko

Opomba: Napovedi OECD so za leta 2016, 2017 in 2018.

Vir: Organisation for Economic Cooperation and Development, *OECD Economic Outlook 99, 2016a*, str. 131.

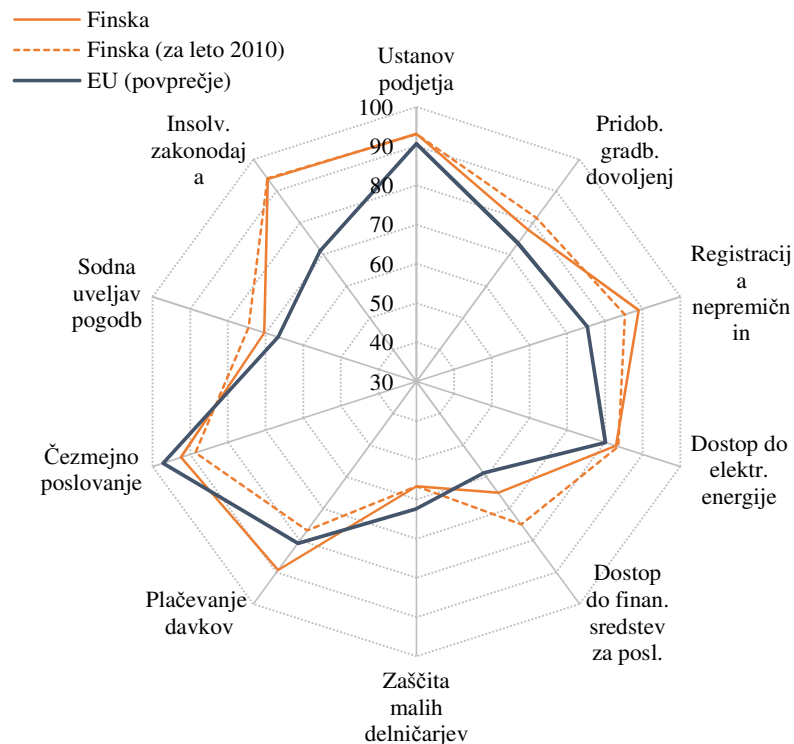
2.2 Dejavniki finskega vzpona

Od leta 1990 je Finska dosegla velik gospodarski preboj. Kot navajajo Dahlman, Routti in Ylä-Antila (2006), je državo najprej zaznamovala huda kriza, med katero je brezposelnost narasla s treh odstotkov na 15 %, BDP pa je padel za več kot 10 %. Vendar pa se je država, kot smo videli, zelo hitro pobrala in postala ena od vodilnih na številnih področjih, predvsem pa na področju IKT. K temu uspehu je pripeljalo več dejavnikov, ki jih literatura sistematično analizira. V nadaljevanju bom podrobno predstavil: konkurenčnost, tehnološki razvoj, ekonomsko politiko države in investiranje v izobraževanje.

2.2.1 Konkurenčnost

Finska je ena najbolj konkurenčnih držav. Podatki Svetovne banke v raziskavi Doing Business (World Bank Group, 2015) jo uvrščajo na 10. mesto na svetu glede enostavnosti poslovanja. Konkurenčne prednosti ima predvsem na področju infrastrukture ter davkov. Najmanj pa je uspešna na področju zaščite manjšinskih investitorjev. Finska je trenutno deseta na svetu dosegla približno 81 % učinkovitosti vodilne države, ki je v letu 2016 obdržala 10. mesto iz leta 2015.

Slika 11: Enostavnost poslovanja po Doing Business, 2016

Vir: World Bank Group, Doing Business 2016, 2015.

V nadaljevanju bom predstavil področje konkurenčnosti, vendar pa je potrebno najprej na kratko razložiti **metodologijo**. Indeks enostavnosti poslovanja vključuje 10 področij, ki zajemajo enostavnost ustanavljanja podjetij, pridobivanja gradbenih dovoljenj, registracijo nepremičnin, dostop do električne energije, pridobivanje sredstev za poslovanje, zaščito malih delničarjev, plačevanje davkov, čezmejno poslovanje, sodno uveljavitev pogodb in insolvenčno zakonodajo. Raziskava se opravlja enkrat letno, podatki pa so pridobljeni iz registrov, pravilnikov, uredb in anket uradnih oseb. Primerjava temelji na številu potrebnih postopkov, času in stroških, povezanih s posameznim postopkom. Na podlagi teh podatkov Svetovna banka izračuna mejne vrednosti (oziroma razdaljo do najboljše države), ki omogoča medletno primerjavo glede na najuspešnejše države. Visoka enostavnost poslovanja na lestvici pomeni, da je regulatorno okolje bolj ugodno za zagon in delovanje lokalnega podjetja. Lestvice se določi kot agregat razdalj do mejnih točk in rezultira v 10 področjih, ki jih sestavlja več kazalcev in predstavljajo enako težo za vsako temo. Zaradi pogostih sprememb metodologije in spreminjanja nabora držav so razvrstitve na lestvicah in razdalje do najboljše države primerljive samo za tekoče in predhodno leto (Urad za makroekonomske analize in razvoj, 2015, str. 23–24; Chaiutta, 2008).

Podatki za leto 2016 kažejo, da je, kot rečeno, Finska deseta najbolj konkurenčna na svetu (glej Tabela 2). Najboljši je Singapur, najslabša je Eritreja. Kot omenjeno, je Finska zadržala 10. mesto iz leta 2015 tudi v letu 2016. V rangiranju 189 držav med najboljšimi vodilnemu Singapurju v prvi deseterici sledijo Nova Zelandija, Danska, Južna Koreja, Hong Kong, Združeno Kraljestvo, ZDA, Švedska in Norveška. Takoj za Finsko je razvrščena naslednja deseterica držav: Tajvan, Makedonija, Avstralija, Kanada, Nemčija, Estonija, Irska, Malezija, Islandija in Litva. Na mestu številka 21 se nahaja Avstrija, ki ji sledijo Latvija, Portugalska, Gruzija, Poljska, Švica, Francija, Nizozemska, Slovenija in Združeni Arabski Emirati. Na zadnjih desetih mestih pred Eritrejo se nahajajo Ekvatorialna Gvineja, Angola, Haiti, Čad, Demokratična republika Kongo, Centralno Afriška Republika, Venezuela, Južni Sudan in Libija.

Bolj natančen vpogled v posamezne kategorije pokaže, da je Finska vodilna pri insolvenčni zakonodaji. Singapur zaseda prvo mesto pri pridobivanju gradbenih dovoljenj, pri zaščiti malih delničarjev in pri sodni uveljavitvi pogodb. Nova Zelandija je vodilna pri ustanovitvi podjetja, pri registraciji nepremičnin, pri dostopu do finančnih sredstev za poslovanje in pri zaščiti malih delničarjev. Danska zaseda prvo mesto pri čezmejnem poslovanju. Pri dostopu do električne energije pa je vodila Južna Koreja.

Tabela 2: Enostavnost poslovanja Doing Business po področjih (uvrstitve)

Področja	Uvrstitev 2016	Uvrstitev 2015	Sprememba
	10	10	0
Ustanovitev podjetja	33	26	-7
Pridobivanje gradbenih dovoljenj	27	29	2
Registracija nepremičnin	16	17	1
Dostop do električne energije	20	19	-1
Dostop do finančnih sredstev za poslovanje	42	36	-6
Zaščita malih delničarjev	66	64	-2
Plačevanje davkov	17	21	4
Čezmejno poslovanje	32	31	-1
Sodna uveljavitev pogodb	30	30	Ni spremembe
Insolvenčna zakonodaja	1	1	Ni spremembe

Vir: World Bank Group, Doing Business 2016, 2015.

Tabela 3: Enostavnost poslovanja Doing Business po področjih (razdalja do najboljših)

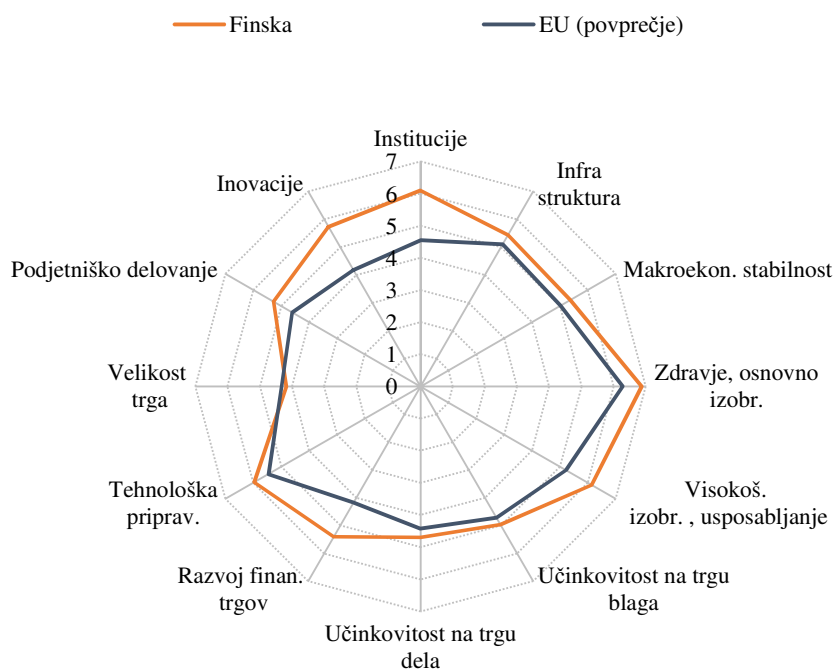
Področja	Točk 2016	Točk 2015	Sprememba
Ustanovitev podjetja	93,11	93,10	0,01
Pridobivanje gradbenih dovoljenj	77,90	77,87	0,03
Registracija nepremičnin	88,97	88,97	Ni spremembe
Dostop do električne energije	82,94	82,94	Ni spremembe
Dostop do finančnih sredstev za poslovanje	65,00	65,00	Ni spremembe
Zaščita malih delničarjev	56,67	56,67	Ni spremembe
Plačevanje davkov	89,38	88,36	1,02
Čezmejno poslovanje	92,44	92,44	Ni spremembe
Sodna uveljavitev pogodb	70,33	70,33	Ni spremembe
Insolvenčna zakonodaja	93,81	93,85	-0,04

Opomba: Večja vrednost je boljša, največ možnih točk je 100. Vrednost 80 pomeni, da država dosega 80 % vrednosti najboljših držav na področju.

Vir: World Bank Group, Doing Business 2016, 2015.

Tudi po podatkih Svetovnega gospodarskega foruma (angl. *World Economic Forum*, v nadaljevanju WEF) se Finska uvršča med gospodarstva (World Economic Forum, 2015), katerih razvoj temelji na inovativnosti in je med 10 najbolj uvrščenimi državami na svetu (Slika 12). Za izračun konkurenčnosti je WEF kazalnike razvrstil v 12 ključnih dejavnikov konkurenčnosti, ki so združeni v tri večje sklope. Osnovni dejavniki konkurenčnosti vključujejo področja institucij, infrastrukture, makroekonomske stabilnosti, zdravja in osnovnega izobraževanja. Sklop dejavnikov pospeševanja učinkovitosti sestavljajo visokošolsko izobraževanje in usposabljanje, učinkovitost na trgu blaga in dela, razvoj finančnih trgov, tehnološka pripravljenost ter velikost trga. Zadnji sklop predstavlja področje inovacij in podjetniškega delovanja (Chiaietta, 2007). Finska je bolj močna kot EU v inovacijah, institucijah, zdravstvu, osnovnem izobraževanju, visokošolskem izobraževanju, učinkovitosti na trgu blaga, učinkovitosti na trgu dela, razvoju finančnih trgov in podjetniškem delovanju. Šibkejša je le v velikosti.

Slika 12: Primerjava posameznih področij konkurenčnosti po WEF, 2015

Vir: World Economic Forum, *The Global Competitiveness Report 2015–2016*, 2015

2.2.2 Vloga podjetij in tehnološkega razvoja

Majhno odprto gospodarstvo ima svoje posebnosti, prednosti in slabosti. Večina podjetij iz majhne odprte države je relativno majhnih. Ta podjetja v mednarodni sferi težko tekmujejo z velikimi multinacionalkami. Zelo težko so uspešnejša na področjih poslovanja, ki zahtevajo velike investicije (še posebej v tehnologijo in raziskave ter razvoj), široko produkcijo in masovno trženje na globalni ravni. Podjetja iz majhnih razvitih držav ne morejo konkurirati tistim iz držav v razvoju v primeru, ko so za uspešno produkcijo potrebne poceni domače surovine, nizka cena delovne sile, energije in ostalih produkcijskih faktorjev (delovno intenzivne panoge). Po mnenju nekaterih avtorjev je najprimernejše področje za srednja in majhna podjetja iz majhnih odprtih držav nišno poslovanje. To področje je namreč nezanimivo za večja multinacionalna podjetja, saj je obseg prodaje premajhen, da bi lahko od njega imela dobiček. Za nišno poslovanje niso potrebne velike investicije v raziskave in razvoj ter množični marketing, kljub temu pa so vstopne ovire na tem področju previsoke za večino podjetij iz držav v razvoju. Nivo tehnološkega znanja, ki je potrebno za razvoj produkta in procesa, pa tudi nivo upravljalškega in trženjskega znanja sta previsoka. Čeprav so investicijske potrebe za nišno produkcijo relativno nizke, jih podjetja iz držav v razvoju težko dosegajo in so zanje preveč tvegane. Za tovrstne produkte je pomembna predvsem njihova

edinstvenost in posebne lastnosti, manj pa cena produkcije, ki predstavlja glavno primerjalno prednost podjetij iz držav v razvoju in ostalih manj razvitih držav. Nišno področje je zelo zahtevno tako na tehnološkem kot tudi na upravljaljskem in tržnem nivoju. Za podjetja iz majhnih držav je še poseben izziv z vidika internacionalizacije, saj majhen domač trg ne ponuja dovolj povpraševanja za nišne produkte, kar sili podjetja, ki se želijo spopasti s tem področjem, da se internacionalizirajo (Luostarinen et al., 1994, str. 25–27).

Internationalizacija finskega gospodarstva se je odvijala predvsem na ravni velikih podjetij. Majhna in srednje velika podjetja so se internacionalizirala manj, počasneje in bolj pasivno. Podobno je tudi v vseh nordijskih državah, kjer so največja industrijska podjetja na splošno zelo mednarodno usmerjena.

Kot navajajo Dahlman, Routti in Ylä-Antila (2006), majhna in srednja finska podjetja sledijo nekakšni razvojni poti internacionalizacije. Pokazalo pa se je, da se je domača faza teh podjetij glede na stanje v preteklosti skrajšala in da se ta podjetja hitreje odločajo za začetek internacionalizacije. Skrajšalo pa se je tudi obdobje, v katerem se podjetja odločajo za nadaljnjo internacionalizacijo. Primeri, ko je podjetje začelo s takojšnjim mednarodnim delovanjem ob svoji ustanovitvi, pa postajajo vse bolj pogosti.

Zaposlovanje v tujini v skupini tridesetih največjih korporacij Finske in Švedske znaša 90 odstotkov celotnega zaposlovanja v tujini domačih industrijskih podjetij, kar je še en dokaz, da pomeni internacionalizacija nordijskih industrij predvsem mednarodno poslovanje velikih podjetij (Heum & Ylä-Anttila, 1993, str. 6).

Glavni tuji investitorji v finsko gospodarstvo so v začetku bila podjetja iz Švedske s 44 % vseh tujih investicij na Finskem, ZDA (10 %), Danske (8 %) in Nemčije (7 %) (Luostarinen et al., 1994, str. 122–136).

2.2.3 Strategija države in ekonomska politika

Industrijska politika je pomemben dejavnik gospodarskega razvoja. Kot navajata Stiglitz in Greenwald (2014), je industrijska politika ključen element spodbujanja gospodarstva. Za države v razvoju, poudarjata avtorja, je izjemno pomemben razvoj industrije. Pri tem lahko država pomaga z več vrstami ukrepov. Najprej gre za makroekonomske stabilnost, ki je temeljni predpogoj za uspešno delovanje ostalih ukrepov. Druga skupina ukrepov so ukrepi širokega vpliva (angl. *broadband measures*), kamor avtorja uvrščata spodbujanje izvoza, tuje investicije, infrastrukturne projekte itd. Sledijo posebni sektorski ukrepi (npr. za spodbujanje IKT, drugih specifičnih panog,

itd.), nato pa še ukrepi horizontalne narave, ki naj bi pomagali vsem panogam. V ta okvir sodijo npr. spodbujanje raziskav in razvoja, izobraževanja, spodbujanje razvoja malih in srednjih podjetij ter druge.

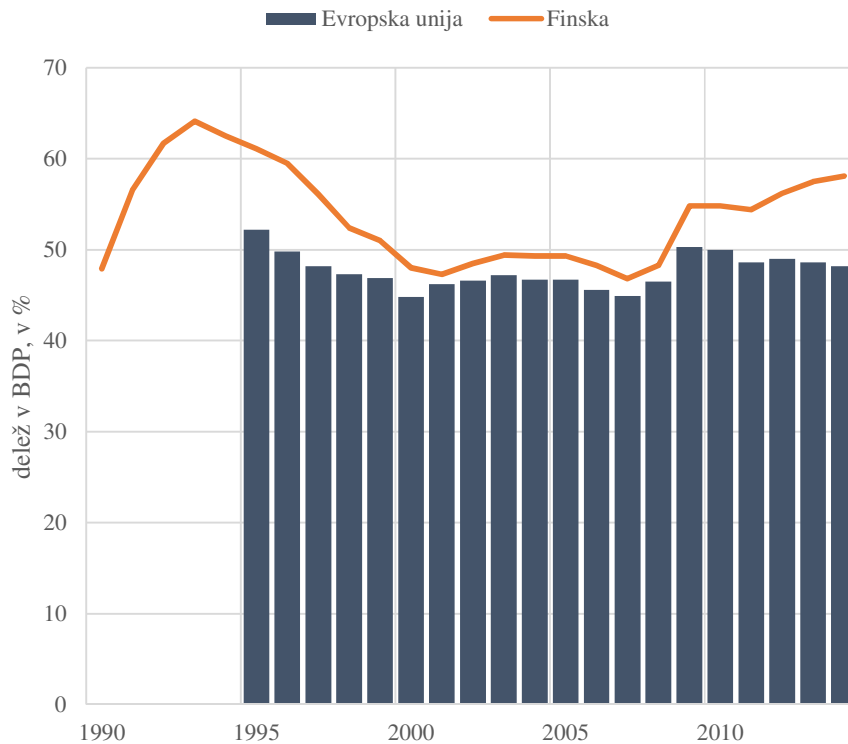
Finska je makroekonomsko stabilnost zagotovila zelo uspešno, saj je tudi po krizi v začetku leta 1990 uspela hitro stabilizirati gospodarstvo, kar se tiče dinamike in gibanja cen. O tem sem pisal že v prvem poglavju.

Nekatere glavne politike v ekonomski politiki, kot navajajo Dahlman, Routti in Ylä-Antila (2006), ki so bile delno tudi odgovorne za finski uspeh, so sledeče:

- močno upoštevanje zakonov,
- močno državno upravljanje in odgovornost,
- stabilna makroekonomska politika,
- močan finančni sektor (po krizi v 90. letih),
- odprtost za ideje od zunaj in prost trgovinski režim,
- močan poudarek na spodbujanju domače konkurence.

Finska je zelo aktivna na ostalih področjih industrijske politike. Znano je, kako pomembno vlogo ima finska vlada pri izgradnji infrastrukture, zagotavljanju visoke izobraženosti in socialne varnosti prebivalstva ter pri zagotavljanju sredstev in pomoči pri raziskavah in razvoju. Poleg teh posrednih instrumentov pa Finska tudi neposredno skrbi za ugodno klimo tako za vhodno kot tudi za izhodno internacionalizacijo podjetij. Finska vlada nudi široko podporo podjetjem v obliki subvencij, davčnih olajšav in drugih oblik financiranja. Poleg tega obstajajo tudi posebne institucije, ki se ukvarjajo s promocijo uvoza (Finski urad za promocijo uvoza iz DVR – FINIPO, Finski inštitut za mednarodno trgovino – FINTRA, Urad za investiranje na Finskem – *Invest in Finland Bureau* in druge) in izvoza (trgovinske zbornice, Združenje za finsko zunanjo trgovino, *Finnish Export Credit Ltd.*, Finski nacionalni sklad za raziskave in razvoj, Ministrstvo za trgovino in industrijo, Center za tehnološki razvoj, Sklad finskih izumov, Fundacija za promocijo majhne in srednje industrije, Kera Ltd. itd.), ki na različne načine pomagajo podjetjem. Najbolj pogoste oblike so subvencije in posojila, garancije, svetovanje ter usposabljanje podjetnikov. Na ta način so izdatki države zelo visoki (Slika 12), vendar kot kažejo podatki glede konkurenčnosti WEF (Slika 11), so uporabljeni zelo učinkovito v povezavi s stroški za izobraževanje.

Slika 13: Primerjava izdatkov države med Finsko in EU, 1990–2015

Vir: Eurostat, *Government revenue, expenditure and main aggregates, b.l.b.*

Finski sistem promocije internacionalizacije je zelo širok in zapleten, kar večkrat negativno vpliva na poslovanje podjetij. Pogosto je sistem tog, ne zadovoljuje potreb podjetij in je prezahteven pri odobravanju finančnih sredstev. Kljub slabostim pa ta sistem zajema širok spekter aktivnosti in večina od njih je zelo uspešna.

Kot navajajo Dahlman, Routti in Ylä-Antila (2006), ima velik pomen izobraževanje in usposabljanje podjetnikov za pridobivanje znanja o mednarodnem poslovanju, ki je zelo potrebno in pomembno za podjetja, ki se želijo internacionalizirati. Finska vlada tovrstno izobraževanje sponzorira že od leta 1965, danes pa je razširjeno v širok spekter aktivnosti, ki jih organizirajo javne in privatne organizacije, med katere spadajo tudi šole in univerze.

Dahlman, Routti in Ylä-Antila (2006) navajajo, da ima velik pomen finsko združenje za zunanjo trgovino, ki skrbi za povezanost finskih podjetij v tujini in organizira posvetovanja za podjetja, ki želijo preseči ovire k internacionalizaciji. Ta model vključuje številne regionalne svetovalce za zunanjo trgovino, ki pomagajo pri praktičnih zapletih, povezanih z izvozom in uvozom, izvozne kroge, ki vključujejo večje število manjših podjetij, ki lahko najamejo strokovnjaka za skupen izvoz ali pa celo ustanovijo podjetje za isti namen.

Za uspešen prodor na tuje trge pa je potrebno tudi svetovanje iz tujine. Finska je organizirala dve svetovalni mreži v tujini: okrog 65 trgovinskih komisarjev, ki delujejo v 60 trgovinskih centrih v 54 državah, in skoraj toliko industrijskih atašejev, ki delujejo v 13 najbolj razvitih državah. Trgovinski komisarji se ukvarjajo s pomočjo podjetjem, ki šele začenjajo z internacionalizacijo, industrijski atašeji pa skušajo predvsem pospeševati tehnološko sodelovanje med državo, v kateri službujejo, in Finsko (Luostarinen et al., 1994, str. 24–25, 263–316).

Ministrstvo za trgovino in industrijo (Ministry of Trade and Industry, 2006) navaja, da se Finska spopada s kar nekaj izzivi, ki izhajajo tako iz domačega kot tudi tujega okolja, ki bodo vplivali na industrijsko politiko v prihodnje. Pri tem navaja, da so na eni strani ključne spremembe v okolju, med katerimi izpostavljajo kot izzive prihodnji ekonomski politiki sledeče:

- vedno večja povezanost držav znotraj globalnih proizvodnih verig,
- hitra rast svetovnega gospodarstva, pri čemer pa je rast razvitih držav povezana z več tveganji in negotovostjo, saj se upočasnjuje,
- hitra rast Rusije, ki bo prav tako vplivala na finsko gospodarstvo,
- spremembe v naravnem okolju, pomanjkanje virov ter zahteve po trajnostnem razvoju, ki bodo zahtevali prilagoditev gospodarstva,
- hitro napredovanje znanja in rastoča mobilnost, kar povečuje pritisk na podjetja in njihova vlaganja v raziskave in razvoj, kar pa mora učinkovito podpreti tudi država z vlaganjem v izobraževanje ter podporo raziskavam in razvoju,
- vedno večji delež storitvenega sektorja v BDP,
- potreba po večji fleksibilnosti na trgu dela in proizvodov, kar bi omogočilo bolj mehak prehod v storitveno gospodarstvo,
- potreba po večji produktivnosti storitvenega sektorja,
- spremembe na trgu dela, ki so povezane na eni strani s staranjem prebivalstva, na drugi strani s potrebo po stalnem izpopolnjevanju znanja,
- izzivi, povezani z vprašanji socialne varnosti in ustrojem države blaginje.

Kot ugotavljajo Dahlman, Routti in Ylä-Antila (2006), so sledeče kvalitete finske pravne in javno-upravne kulture zelo pomemben faktor javne uprave v okviru države, ki ne spodbujajo korupcije:

- ni nobenih jasnih političnih sporočil,
- nizka hierarhična struktura,
- individualna avtonomija,
- individualna odgovornost v administraciji,
- preglednost in močna publiciteta v javni upravi.

Odprtost je bila in je še danes glavni princip delovanja Finske. Vse v javni upravi je javno dostopno in odprto za kritiko s strani ostalih javnih uslužbencev, državljanov in medijev. Glede na finsko ustavo obstajajo tri najbolj pomembna zagotovila dobrega državnega upravljanja: pravica biti slišan, pravica dobiti utemeljeno odločitev in pravica do pritožbe. Vsi dnevniki in evidence so obdržani v javni upravi in so dostopni vsakomur. Ta tradicija se precej razlikuje in je pravo nasprotje mnogim drugim državam članicam EU (Dahlman et al., 2006, str. 33–34).

2.2.4 Izobraževanje

Človeški kapital je eden od osnovnih dejavnikov rasti. Poleg kapitala, nekvalificiranega dela in dela vstopa človeški kapital v produkcijsko funkcijo in vpliva na gibanje bruto domačega proizvoda. Wilson in Briscoe (2004) tako navajata, da so države EU15 v zadnjih 30 letih doživele precejšen gospodarski vzpon, pri čemer pa so med državami v dosežkih kar velike razlike. Te razlike avtorja pripišeta tudi investicijam v človeški kapital. Pravita namreč, da je delež izdatkov za izobraževanje v BDP ostajal relativno stabilen. Vendar pa se je zaradi sistematičnega povečevanja BDP-ja tudi absolutni znesek povečeval. Prav tako podatki kažejo, da se je hitro povečevalo število terciarno izobraženih in pa predvsem dostopnost terciarnega izobraževanja, kar je po mnenju avtorjev pozitivno vplivalo na gospodarsko rast. T. i. rast, ki temelji na znanju (angl. *knowledge-based growth*), poudarjajo tudi OECD (2013), Mednarodna organizacija dela – ILO (International Labour Organisation, 2008) ter številni drugi avtorji, ki kažejo na to, da država s povečevanjem človeškega kapitala uspešno raste. Več človeškega kapitala povečuje produktivnost, povečuje se dodana vrednost, ustvarjajo se nove tehnologije, kar vodi v pozitivno spiralo rasti.

Izobraževanje je najbolj jasno navedena dimenzija, ki jo izpostavljajo Finci. To, da verjamejo v pomembnost izobraževanja, raziskav in inovacij za dosego dobrih ekonomskih in socialnih rezultatov, je na Finskem zelo močno prisotno (Andersson, 2008, str. 63).

Finska je ena najuspešnejših držav na svetu na področju izobraževanja. Tako kažejo analize uspehov učencev (npr. PISA). Kot navajajo Kupiainen, Hautamaki in Karjalainen (2009), so uspehi finskih učencev na mednarodnih testih PISA v letih 2000, 2003 in 2006 povečali zanimanje svetovne javnosti za finski šolski sistem (Tabela 4).

Tabela 4: Rezultati Finske na mednarodnih testih v letih 2000, 2006 in 2012

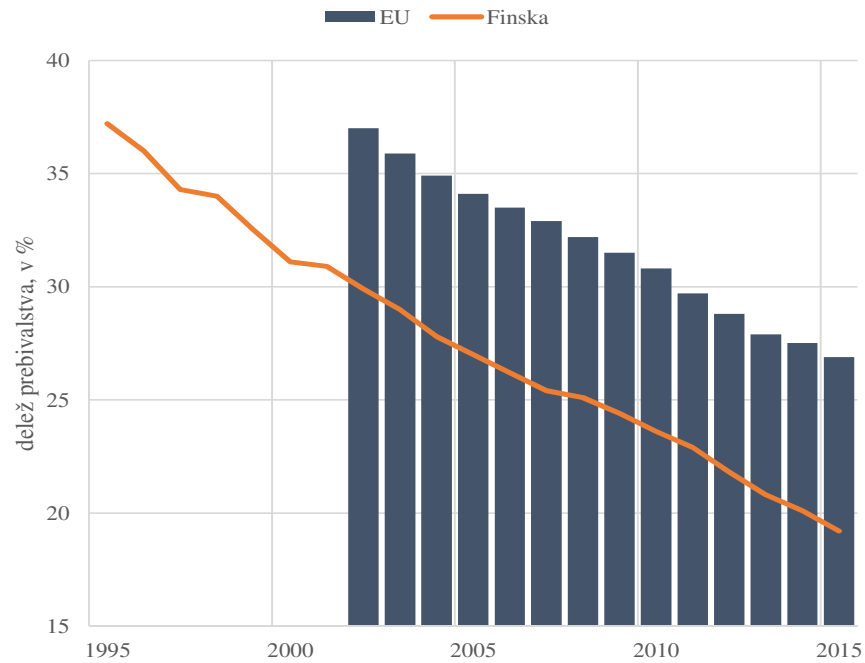
	Število točk	Mesto med državami OECD	Uvrstitev med vsemi proučevanimi državami
Finska 2000 (skupaj 32 držav)			
Bralna pismenost	546	1	1
Matematična pismenost	536	4	4
Naravoslovna pismenost	538	3	3
Finska 2006 (skupaj 56 držav)			
Naravoslovna pismenost	563	1	1
Matematična pismenost	548	1	2
Bralna pismenost	547	2	2
Finska 2012 (skupaj 65 držav)			
Naravoslovna pismenost	563	1	1
Matematična pismenost	548	1	2
Bralna pismenost	547	2	2

Vir: Ministry of Education and Culture, Finland and Pisa, 2016.

Kupiainen, Hautamaki in Karjalainen (2009) navajajo, da se je finska šolska reforma in s tem krepitev človeškega kapitala začela že nekaj desetletij pred mednarodnimi uspehi, in sicer v 50. in 60. letih, ko je Finska začela hiter prehod iz agrarne v industrijsko državo. Takrat so se postavili temelji 9-letnemu osnovnošolskemu izobraževanju, ki se je zaključilo po devetih letih ali pri 16 letih starosti, nato pa nadaljevalo v srednji šoli, ki se je delila na poklicne in splošne (gimnazije).

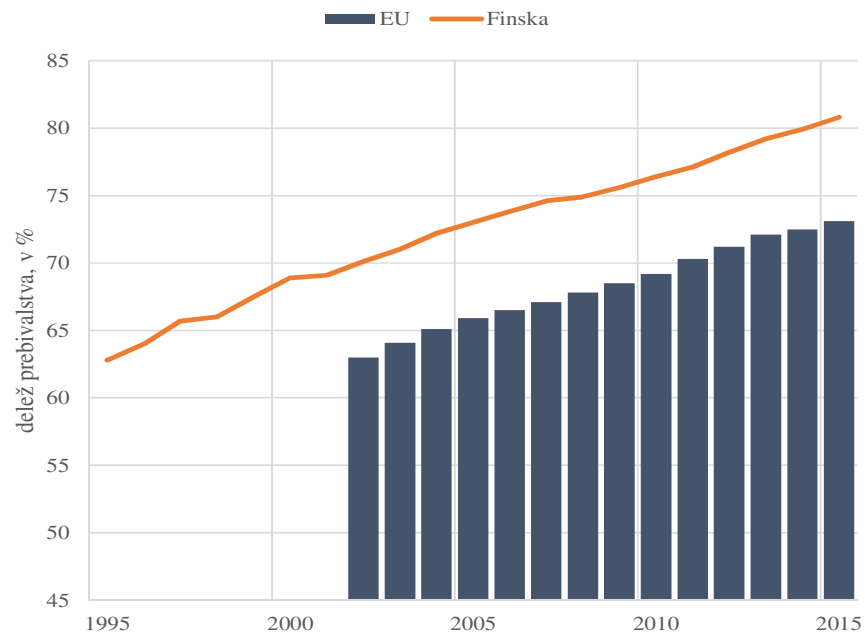
Ministrstvo za izobraževanje in kulturo (Ministry for Education and Culture, 2016) pravi, da je več dejavnikov, ki so vplivali na finsko uspešnost na področju izobraževanja: sama struktura izobraževalnega sistema, zelo kvalificirani učitelji in avtonomija, ki jo imajo šole. Ministrstvo poudarja tudi, da je finska družba zelo naklonjena izobraževanju, saj ima kar $\frac{3}{4}$ Fincev, ki so stari med 25 in 65 let, vsaj srednjo izobrazbo, tretjina pa visokošolsko izobrazbo. Na nacionalni ravni se sprejema samo osnovni program, šole pa imajo veliko možnosti, da ga prilagodijo potrebam lokalnega okolja. Učenci imajo v šolah veliko možnosti za pridobivanje dodatne pomoči, spodbujajo jih k razmišljanju. Veliko je sodelovanja med šolami, lokalno skupnostjo, različnimi institucijami, prav tako pa imajo zelo razvejan sistem knjižnic.

Slika 14: Delež prebivalstva s končanimi stopnjami ISCED 0–2 (nižja srednja ali manj), 1995–2015

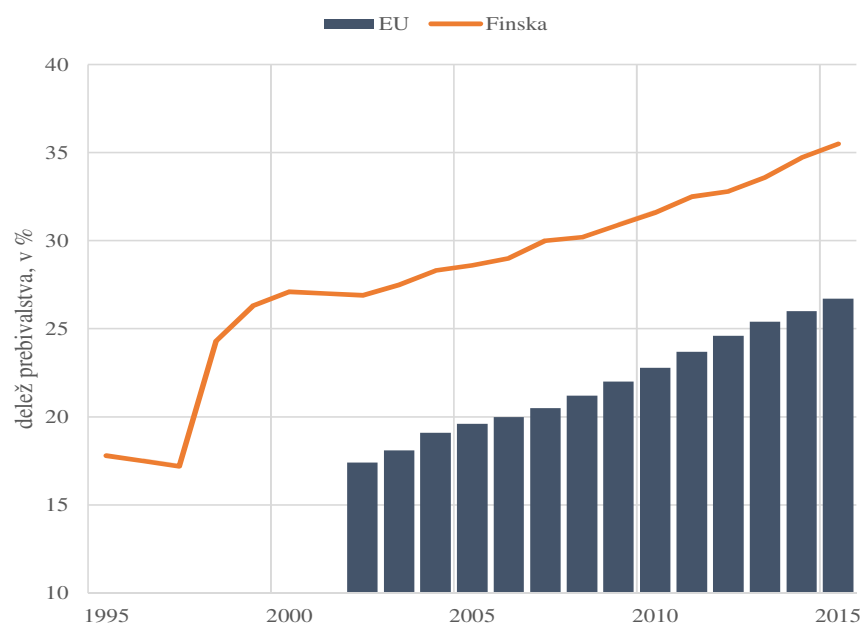
Vir: Eurostat, Population by educational attainment level, sex and age (%) - main indicators, b. l. c.

Slika 15: Delež prebivalstva s končano izobrazbo ISCED 3–8 (višja srednja ali več), 1995–2015

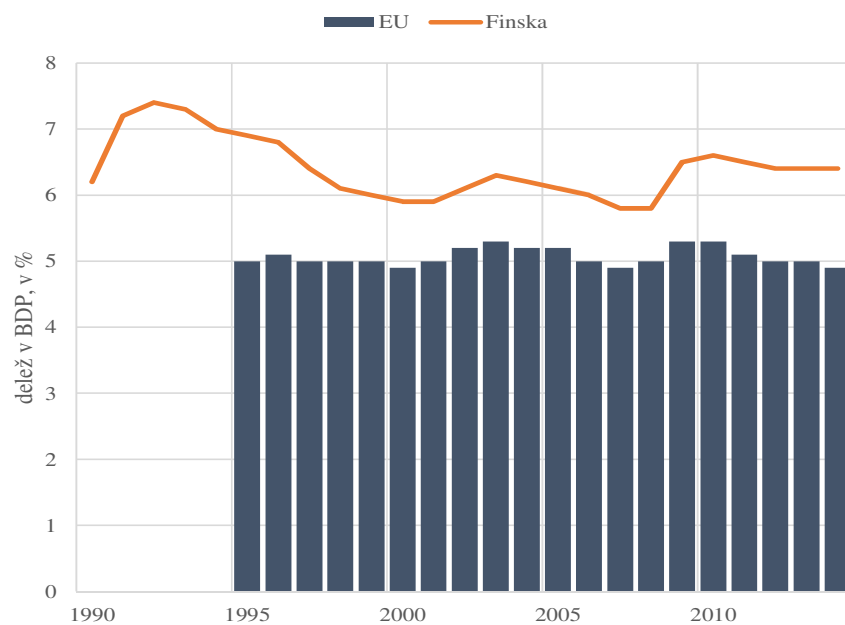
Vir: Eurostat, Population by educational attainment level, sex and age (%) - main indicators, b. l. c.

Slika 16: Delež prebivalstva s terciarno izobrazbo, 1995–2015

Vir: Eurostat, Population by educational attainment level, sex and age (%) - main indicators, b. l. c.

Slika 17: Primerjava izdatkov za izobraževanje med Finsko in EU, 1995–2015

Vir: Eurostat, General government expenditure by function (COFOG), b. l. a.

Finska nameni izobraževanju tudi precej finančnih sredstev. Kot kaže Slika 17, je Finska resnično vodilna po izdatkih za izobraževanje, saj močno presega povprečje EU, kar se ji je obrestovalo tudi v konkurenčnosti in tehnološkem napredku.

Finska je tako nadpovprečno izobražena evropska država. Raziskave kažejo, da je ravno izobraževanje vplivalo na hiter finski vzpon, pri čemer avtorji navajajo več razlogov. Hanushek in Wosman (2007) navajata, da je kvaliteta izobraževanja ključna za rast, pri čemer niso važni samo dosežki nasploh, temveč tudi široka vpisanost, kvaliteta izobraževanja in predvsem čim manjše razlike med dosežki, kar pomeni, da država stremi, da vsakemu posamezniku čim bolj pomaga razvijati svoje sposobnosti. Avtorja kot primer navajata tudi Finsko in njen izobraževalni sistem, ki stremi k spodbujanju posameznikov in ni osredotočen samo na (eksterno) preverjanje znanja. Sahlberg (2009) prav tako poudarja pomen izobraževanja za spodbujanje nacionalne konkurenčnosti in rasti, pri čemer izpostavlja ravno to, da vedno večja standardizacija izobraževanja in učenja ni najboljša, tudi ne tekmovanje med programi, šolami in učenci, pač pa sodelovanje, mreženje, delitev idej. Ravno Finska je primer države, ki gradi na teh vrednotah, ki se potem uspešno prelijejo tudi naprej v poslovni svet. Blomström, Kokko in Sjöholm (2002) izpostavljajo tri dejavnike rasti: izvozno usmerjenost, ustrezen institucionalni okvir ter sistematično krepitev in vlaganje v človeški kapital. Avtor Finsko navaja kot primer države, ki je uspešno vlagala v razvoj človeškega kapitala na vseh področjih, kar ji je omogočilo hiter in učinkovit prehod iz manj razvite v eno najbolj razvitih evropskih držav, ki je gradila svoj uspeh predvsem na razvoju tehnologije in IKT. Brez vlaganja v človeški kapital to ne bi bilo mogoče, saj sta razvoj človeškega kapitala in tehnološki napredek povezana, v veliki meri endogena.

Izobraževalna politika je nujno soodvisna od ostalih socialnih politik in od celotne politične kulture naroda. Glavni in ključni dejavnik finskega razvoja ekonomije znanja z dobrim državnim upravljanjem in cenjenim izobraževalnim sistemom je bil njena zmožnost za doseg širokega konsenza v večini glavnih smernic Finske v prihodnosti. Zaključek je takšen, da se zdi, da je Finska posebej uspešna v implementiranju in vzdrževanju sedmih ključnih politik, ki predstavljajo trajnostno vodenje in spremembe v izobraževanju (Sahlberg, 2009, str. 30). Glavni trajnostni elementi politik v izobraževanju so sledeči (Aho, Pitkänen, & Sahlberg, 2006, str. 31):

- globina: holistični razvoj osebnosti, ki vključuje znanje, vrednote, kreativnost in medosebne karakteristike. Znanje je postavljeno pred preverjanje;
- dolžina: izobraževalna razvojna politika je bila postavljena v dolgoročno vizijo in na strateških principih;
- širina: usmerjenost na odgovornost. Vodenje izobraževanja se je postopoma preselilo iz centra na lokalne ravni;
- pravica: doseganje ciljev z možnostjo enakih možnosti do kvalitetnega izobraževanja za vse;

- raznolikost: promoviranje izobraževanja, ki vključuje različnost med šolami in v razredu. Usmerjanje poučevanja in učenja nikoli ni temeljilo na napisanih standardih;
- iznajdljivost: promoviranje mladih, talentiranih in kreativnih posameznikov;
- ohranjanje: ravnotežje med novimi inovacijami in delujočo dobro prakso.

2.2.5 Finska kultura

Pomemben dejavnik razvoja na Finskem so tudi kultura, vrednote in miselnost Fincev. Hofstede (1993) je opisal kulturo kot »kolektivno programiranje uma«. Ti »nacionalni« koncepti, v katerih razmišljamo in se jih učimo, postanejo kasneje, ko odrastemo, naše temeljne vrednote in jih je praktično skoraj nemogoče zavreči. Po eni strani smatramo vrednote in navade drugih (Rusov, Kitajcev, Arabcev) kot čudne ali ekscentrične, največkrat samo zato, ker niso takšne kot naše. Po drugi strani pa se nam nekje globoko v sebi zdi, da so si vsi ljudje v resnici zelo podobni (Lewis, 2005, str. 53).

Finske luteranske vrednote so brez dvoma dobro sprejete v njihovem domačem okolju, toda včasih so slabe sprejete ali celo naletijo na hudo neodobravanje v nekaterih drugih okoljih. Finsko razumevanje resnice na primer pomeni strogo spoštovanje dejstev. Finci začenjajo in vodijo sestanke s predpostavko, da se govori resnico, najsi bo to prijetno ali ne, kar predstavlja najboljšo možno pot za uspešen izid. Presenečeni ugotavljajo, da imajo podoben odnos le Nemci, Američani, Kanadčani, Norvežani in Avstralci. Finci so individualisti, toda individualizem na Finskem ne vključuje in ne dovoljuje kršenje zakonov in obljub, ne dovoljuje žongliranja in manipuliranja z dejstvi ali govoriti eno zadevo in misliti drugo zadevo (Lewis, 2005, str. 56–57).

Finci imajo v svoji miselnosti polno protislovij in paradoksov. Finci so ljudje dobrega srca, toda imajo željo po samoti. Imajo trdne delovne navade in so inteligentni, vendar se včasih zdi, da reagirajo počasi. Radi imajo svobodo, pa vendar so si omejili svojo svobodo z zgodnjim zapiranjem trgovin, z omejevanjem dostopa do alkohola in s strašansko visokim obdavčenjem. Obožujejo šport in fitness, toda do nedavnega so veljali za narod z največjo pojavnostjo srčnih bolezni v zahodni Evropi. Občudujejo hladnost in mirno presojo, a hkrati kar malce »odstopajo po količini popitega alkohola«. Radi bi se še bolj internacionalizirali in se hkrati pretvarjajo, da se ne morejo učiti jezikov. So zabavni v družbi, toda ljubijo samotno razmišljanje ob jezeru. So tolerantni, vendar skrivaje prezirajo ljudi, ki dramtizirajo in so pretirano emocionalni. V bistvu so neodvisni in samostojni, toda pogosto neradi izražajo svojo voljo na mednarodni sceni, kar je nepoznavalce pripeljalo do neumnega izraza »finlandizacija«. So resnično demokratični, vendar pogosto uporabljajo japonsko pravilo »tiranija večine«. So divji individualisti, a se hkrati v istem trenutku pregovorno bojijo »kaj bo pa sosed rekel«. V pogledu so zahodnjaki, a ne morejo izgubiti

obraza tako kot Azijci. So iznajdljivi, a se sami pogosto označijo za nesrečne. Imajo sposobnost, da delujejo samostojno, vendar pogosto najdejo zatočišče v dogovarjanju znotraj skupine. Radi so všečni, toda nikogar ne poskušajo očarati. Ljubijo svojo domovino, vendar le redko o njej tudi govorijo (Lewis, 2005, str. 57–58).

Finske vrednote so zelo močne, naroda največkrat ne delijo, so redko kompromisne in predstavljajo etični kodeks. Spodaj je navedenih deset lastnosti, ki so značilne za finske moške. Ženske si delijo mnoge izmed njih, a imajo določene svoje značilnosti in odtenke (Lewis, 2005, str. 58–63):

1. **OBČUTEK LOČENOSTI:** Finci imajo občutek za ločenost in osamljenost od drugih narodov. Niso ne Skandinavci, niso ne Slovani, pa tudi njihov značilen jezik je nekaj posebnega in ni niti indoevropski.
2. **SISU:** »Sisu« je najbolj tipična finska vrednota, ki jo je zelo težko prevesti. Najbližji ekvivalent bi bil »imeti jajca«, ki mogoče ni najlepši slovenski izraz, a predstavlja ravno to. Sisu vključuje pogum, žilavost, vzdržljivost, trmo, odločenost in trdnost, to je sposobnost prenašati težke čase in stiske.
3. **POŠTENOST:** Finci zase mislijo, tako kot Japonci in Nemci, da so najbolj pošteni ljudje na svetu. Vendar pa se koncept poštenosti znatno razlikuje od kulture do kulture. Finsko poštenost predstavljajo modre oči, brezkompromisnost, strogo spoštovanje zakonov, kar pomeni, da je resnica, in to znanstvena različica.
4. **SOVRAŠTVO DO DOLGA:** Finska poštenost je še posebej opazna, saj lahko govorimo o gnusu do zadolženosti. Finske firme hočejo plačati svoje račune v roku enega meseca.
5. **ZANESLJIVOST:** Finci te sodijo po stopnji zanesljivosti (fin. *luotettavuus*). Obstajati mora zelo močna korelacija med besedami in dejanji, ko imaš opravka s Finci. Naredi to, kar si rekel, da boš naredil. Na Finskem se izjava razume kot obljuba, ki se jo spoštuje.
6. **SRAMEŽLJIVOST IN SKROMNOST:** Finci so na splošno sramežljivi, še posebej s tujci in tudi z ljudmi, ki jih ne poznajo dobro. Skromnost in ponižnost sta razumljeni kot pozitivni lastnosti, čeprav ne v tako skrajnih dimenzijah kot pri Japoncih in Kitajcih.
7. **ZADRŽANOST:** Ko prispemo na Finsko, najprej naletimo na zadržanost pri finskih moških. To ima lahko globok in pogostno negativen učinek na ekstrovertirane ljudi, kot so Južni Američani, Arabci, Afričani ali Mediteranci. V bistvu Finci ne zaupajo v besede.
8. **NEPOSREDNOST:** Finci govorijo bolj malo in na kratko, a ko odprejo svoja usta, so zelo direktni. Ko se odločijo, da bodo povedali svoje mnenje, je finska odkritost zelo podobna nemški: neprijetne in sporne zadeve ne ostanejo na strani in se jih ne pometa pod preprogo.
9. **REALIZEM:** Finci so, delno tudi zaradi njihove težke in nesrečne zgodovine, realisti in pragmatiki prve klase. Redko se navdušujejo in prepustijo prijetni špekulaciji. Lewis jih ne

označuje za pesimiste, ampak da imajo zgrajen odpor obljubiti nekaj, česar ne bodo mogli storiti.

10. ZDRAVA PAMET: Ko gredo stvari po zlu ali ko so Finci očarani s tujo karizmo, se Finci umaknejo nazaj, na zdravo pamet.

Komunikacija. Finci se pogosto pojavijo kot redkobesedni govorci, ki neradi komunicirajo in često ne naredijo vpliva, ko govorijo. Toda na tem področju imajo Finci skrite prednosti, ki se jih največkrat ne zavedajo. Finska moč in prednost leži v njihovih vrednotah ter v kodeksu obnašanja in ne v njihovem izrazoslovju. Ostati tiho ni bilo samo preudarno, ampak je tudi ustrezalo njihovemu pogledu na družbo. Na Finskem tišine ne enačijo z nezmožnostjo za komunikacijo, ampak predstavlja del druženja.

Finci veljajo na svetu za ene najboljših poslušalcev in so usposobljeni, da ne motijo in prekinjajo, ampak spoštujejo in cenijo pripombe drugih. Mnenju in predlogom drugih namenjajo previden in globok razmislek. Njihova koncentracija je na visoki ravni. Poslovnim predstavitvam dajejo malo ali nič povratnih informacij. Sami čutijo zelo malo ali nič pritiska na to, da bi morali bolj aktivno prispevati k debati. Aktivno poslušanje, ki bi kazalo interes in vključevanje v pogovor, je redko. Ko drugi narodi pridejo v stik s Finci, se lahko počutijo zelo neudobno, ko naletijo na finsko pomanjkanje prekinjanja ali komentiranja (Lewis, 2005, str. 67–69).

Finci so usmerjeni k podatkom. V k podatkom usmerjenih kulturah ljudje skušajo zbrati čim več informacij, na podlagi katerih bodo potem ukrepali (Lewis, 2005, str. 75–76). Neverbalni komunikacijski vzorci so zelo pomembni. Na področju človeške komunikacije je govorica telesa zelo pomembna in psihologi razlagajo, da verbalno oz. govorno sporočilo predstavlja le 20 % ali celo manj od tega, kar prenesemo našemu sogovorniku. Preostalih 80 % je prenesenih z govoro telesa, kar pomeni z gestami, obrazno mimiko in z ostalimi psihološkimi manifestacijami. Kljub vsem razlikam v obnašanju pa se Finci zelo hitro uskladijo z linearno aktivnimi kulturami. Internacionalizirani moški Finec je v splošnem sprejemljiv in se lahko približa gladko govorečemu Dancu ali Angležu, bučnemu Nemcu, vzvišenemu Švedu in Američanu, ki misli le na denar, je vedno v naglici (Lewis, 2005, str. 77).

Finski komunikacijski stil oz. vzorec na delovnem mestu izolira Finsko v mednarodnem diskurzu. Vedno znova govorijo in ponavljajo, da tujci govorijo tako hitro, da so oni primerjalno tako počasni, da se ne morejo naučiti tujih jezikov, da je njihova izgovorjava grozna, ker je njihov jezik tako težak, da so tujci bolj izkušeni in pametnejši kot oni, da jih večkrat prevarajo, da ne mislijo kar govorijo, da se ne morejo zanesti na tujce in da so najbolj pravični ljudje. Finska podjetja in managerji so začeli dvigovati svoje zavedanje o medkulturnih problemih, odvrgli so nekatere svoje komplekse in začeli dobro premišljevat, ko so se lotili pristopa k različnim nacionalnostim. Jasno

je, da Finci lahko govorijo tuje jezike in to zelo dobro. Finci lahko dobro organizirajo, imajo vrline natančnosti, dobro urejene aktivnosti, delajo etično, planirajo mirno in vse to so podedovali iz njihovega okolja in zgodovine. Morajo le doumeti, da so drugi narodi zelo drugačni od njih, da so navidezno neorganizirani, emotivni, celo kaotični, a imajo zagotovo svoje vrline in lahko imajo velikokrat prav (Lewis, 2005, str. 81–82).

Različne kulture imajo raznolike **koncepte vodenja**. Vodje so lahko rojeni, izvoljeni, izurjeni in trenirani. Vodstvo je lahko avtorsko ali demokratično, kolektivno ali individualno, meritokratsko ali nezasluženo. O finskih kvalitetah s področja vodenja sta časopisa The Economist in Financial Times ob koncu stoletja objavila raziskave in jih naslovila »Prihodnost je finska.« V obdobju po drugi svetovni vojni, še posebej po letu 1952, so se zgodile določene spremembe v finski kulturi. Tako je moderen Finec koristil tehnološko napredno in moderno državo ter pridobitve informacijske revolucije, toda še vedno je bil zvest starodavnim ruralnim vrednotam zdravega razuma, neposrednosti, postopnosti, zanesljivosti, preprostosti in se je še vedno izogibal zadolževanju. Tudi Jorma Ollila, dinamični vodja Nokie, je navedel večino navedenih vrednot in vrtilin, ko so ga leta 2002 vprašali o razlogih za njegov uspeh in za uspeh podjetja. Odgovoril je, da je Nokia pridobivala moč in podporo v nekompliranju, iskrenosti in trajnih principih, ki so bili vzeti naravnost iz finske ruralne družbe (Lewis, 2005, str. 87–88).

Lewis deli vrste vodij v:

1. LINEARNO AKTIVNE – mirni, natančni in odločni načrtovalci (Nemci, Švedci, Američani, severni Evropejci),
2. MULTI-AKTIVNE – topli, čustveni, tiranski, impulzivni vodje (Arabci, Afričani, Južni Američani, južni Evropejci),
3. REAKTIVNE – vljudni, navzven ljubeznivi, prilagodljivi, nagnjeni h kompromisom, dobri poslušalci (Japonci, Kitajci in večina Azijcev).

Finci s svojim planiranjem korak za korakom in usmerjenosti k ukrepom padejo jasno v linearno aktivno kategorijo, vendar pod podrobnim pregledom ugotovimo, da so nekakšen hibrid in posedujejo tudi veliko reaktivnih kvalitet. Finski vodstveni stil in nekoliko hibridna narava finskega obnašanja se odseva tudi v njihovem managementu in stilu vodenja. Ko finske direktorje vprašajo, da primerjajo njihov stil vodenja z ostalimi Evropejci, tako izločijo francosko strukturo kot predmoderno in zastarelo. Nagibajo se k temu, da sebe uvrstijo nekje med Švede in Britance, bolj demokratični kot Britanci in bolj avtorski kot Švedci. Tako kot mnogi Britanci tudi Finci radi prakticirajo kontrolo iz zunanje pozicije in nad obročem zgornjih-srednjih managerjev, ki imajo dovoljeno sprejemati dnevne odločitve. Finski »top management« ima ugled, da so odločni v težkih in pomembnih trenutkih in se ne branijo stati z ramo ob rami s svojimi zaposlenimi ter

jim pomagati v kriznih časih, nato zopet zapustijo obroč. Na Finskem se iščejo talenti in so hitro prepoznani, razvija se kolegialnost, ki se ves čas povečuje, in obstajajo sredstva, ki se namenjajo za raziskave in razvoj (Lewis, 2005, str. 89–92).

3 IZZIVI ZA PRIHODNOST

Finska je danes ena od najbolj razvitih držav v Evropi. Z BDP na prebivalca, ki je bil v letu 2015 skoraj 42 tisoč dolarjev na prebivalca, se po podatkih Svetovne banke (World Bank, 2016) uvršča na 20. mesto na svetu (med 216 državami z razpoložljivimi podatki), pri čemer je njen dohodek na prebivalca presegal povprečje razvitih držav za okoli tri tisoč dolarjev. Vendar pa se po napovedih Mednarodnega denarnega sklada (International Monetary Fund, 2015, str. 4) rast na Finskem do leta 2020 (napovedi segajo samo do leta 2020) še ne bo vrnila na ravni izpred krize, ko so stopnje gospodarske rasti dosegale celo 5–6 %, kar je za razvito državo zelo veliko. Rast bo v letu 2016 in 2017 znašala manj kot en odstotek, med letoma 2018 in 2020 pa naj bi bila med 1,3 in 1,6 % letno. Medtem ko je rast pred krizo temeljila na visokotehnoloških sektorjih ter pospeševanju izvoza, se je ta model izčrpal. Na eni strani je povpraševanje šibko, na drugi strani pa so na področju visoke tehnologije Finci dobili resno konkurenco v Aziji.

Makroekonomske napovedi za prihodnost so za naslednje obdobje torej pozitivne, a rast naj bi ostala zaradi šibkega zunanjega povpraševanja nizka (Organisation for Economic Cooperation and Development, 2016a). Izvoz kot glavni dejavnik rasti se ne povečuje dovolj hitro, da bi spodbudil večjo rast, nedavno povečanje domače potrošnje pa se je umirilo zaradi politične negotovosti in šibke rasti. Prav tako ostaja visoka nezaposlenost, kar dodatno omejuje rast domačega povpraševanja. Država ima težave s spodbujanjem državne porabe zaradi javnofinančnih omejitev in primanjkljaja. Država je napovedala obsežne reforme, ki naj bi spodbudile konkurenčnost, povečale fleksibilnost trga dela ter konkurenčnost. Dodaten minus predstavlja tudi upočasnjena rast produktivnosti, ki jo je prizadel zlasti upad v industrijskem (IKT) sektorju, pri čemer je to povezano tudi z manjšo inovacijsko dejavnostjo. Pričakuje pa se, da naj bi se investicijska dejavnost vseeno okrepila, kar bi povečalo tudi produktivnost.

Mednarodne institucije priporočajo Finski različne ukrepe in reforme, ki naj bi pomagale pospešiti gospodarsko rast. OECD (Organisation for Economic Cooperation and Development, 2016b, str. 9–12) v svojem zadnjem poročilu navaja tri ključne reformne sklope:

1. strukturne reforme za ponovni zagon gospodarske rasti,
2. oživiti je potrebno produktivnost in obnoviti konkurenčnost,
3. potrebne so reforme za dvig zaposlenosti, rasti ob ohranjanju družbene kohezije.

OECD (Organisation for Economic Cooperation and Development, 2016b, str. 46–47) kot enega glavnih problemov navaja stagnacijo proizvodnje oziroma nizko gospodarsko rast, zato predlaga **strukturne reforme za ponoven zagon gospodarske rasti**. Finska je sicer država, ki ima visok dohodek, zato precej močno domače povpraševanje, vendar pa je domači trg majhen, nakupne navade pa je močno zaznamovala kriza. Finsko gospodarstvo je bilo zaradi svoje odprtosti zelo prizadeto zaradi svetovne recesije, BDP je leta 2009 upadel za skoraj 9 %, kar je takoj za baltskimi tigri četrti največji upad BDP-ja v EU (International Monetary Fund, 2015). Na panožni ravni je prišlo predvsem do upada v proizvodnji elektronike in papirni industriji. Poleg globalne krize je Finsko dodatno prizadela tudi ruska kriza. Brezposelnost je narasla, navkljub temu pa mreže socialne varnosti ohranjajo dohodkovno neenakost nizko. Javnofinančni primanjkljaj ostaja nad 3 % BDP in celotni dolg države se je dvignil nad 60 % BDP v letu 2015. Vlada ima ambiciozen program za ponovno vzpostavitev konkurenčnosti in fiskalne vzdržnosti preko proračunskih ukrepov in strukturnih reform.

OECD (Organisation for Economic Cooperation and Development, 2016b, str. 53–75) ugotavlja tudi, da rast produktivnosti dela že nekaj časa zastaja in predlaga, da je potrebno oživiti rast produktivnosti in okrepiti konkurenčnost. Produktivnost se je zmanjšala v predelovalnih dejavnostih, v poslovnih storitvah pa se je komaj kaj povečala. Naraščajoči stroški dela in izguba nestroškovnih prednosti so zmanjšali mednarodno konkurenčnost. Program vlade za racionalizacijo predpisov, spodbujanje konkurenčnosti in spodbujanje podjetništva bodo podpirali gospodarsko rast. Za spodbujanje tako rasti produktivnosti kot tudi povečevanje konkurenčnosti so inovacije bistvenega pomena, zato predlaga državi, da z ukrepi industrijske politike podpira inovacijsko dejavnost podjetij. Sodelovanje med podjetji in univerzami je uspešno, vendar v omejenem obsegu. Zato priporoča sofinanciranje visokošolskih institucij ali uvedbo vaučerjev za raziskave in razvoj, za okrepitev sodelovanja med podjetji, predvsem ustanavljanjem podjetij, in univerzami.

Na področju inovacij in produktivnosti OECD tudi meni, da so predpisi preveč omejujoči in kompleksni zlasti v trgovini, transportu in gradbeništvu, zato predlagajo racionalizacijo predpisov v trgovini na drobno, transportu in v gradbeništvu.

Pri **fiskalni vzdržnosti** OECD (Organisation for Economic Cooperation and Development, 2016b, str. 23–26) ugotavlja, da je finska ekonomija šibka in da javni dolg narašča. Trošenje države kot delež BDP-ja je eden največjih v državah OECD. Zato predlagajo konsolidacijo javnih financ postopoma, kot jo načrtuje vlada z zmanjšanjem javne porabe. Priporočajo tudi zmanjšanje števila izdelkov, za katere veljajo znižane stopnje DDV-ja. Finska ima visoko obdavčitev delovne sile, zato priporoča zmanjšanje davkov na delo za izboljšanje delovnih spodbud in dvig ponavljajočih davkov na osebne nepremičnine in posrednih davkov.

OECD (Organisation for Economic Cooperation and Development, 2016b, str. 79–100) vidi **spodbujanje zaposlovanja ključno za prihodnjo rast**, zato predlaga reforme za dvig zaposlenosti ob ohranjanju ukrepov, ki vzdržujejo visok nivo socialne varnosti. Pri zaposlovanju dajejo posebno pozornost izostankom z dela zaradi starševske odsotnosti, ki jo omogoča zakonodaja, in priporočajo zmanjšanje kombiniranega trajanja starševskega dopusta in nadomestila za domačo nego za spodbujanje udeležbe žensk na trgu dela. Priporočajo tudi skrajšanje trajanja nadomestila za brezposelnost in zmanjšanje prednosti v primeru brezposelnosti. Nadalje priporoča krepitev vloge državnega mediatorja in sindikatov na lokalni ravni v procesu določanja plač, da bi povečali lokalno prožnost, ne da bi ogrozili konkurenčnost. Zaradi precejšnjih težav na področju strukturne brezposelnosti, ki je prizadela predvsem manj kvalificirane in starejše delavce, OECD predlaga krepitev ukrepov države, ki bi na eni strani ohranjali in dvigali kvaliteto izobraževanja, na drugi strani pa spodbujali tudi usposabljanje v podjetjih in vseživljenjsko učenje. Bolj fleksibilen trg dela, boljše spodbude za delo in spodbujanje podjetij, da motivirajo delavce s tem, da je plača odvisna od produktivnosti, so po mnenju OECD (2016b) bistvenega pomena za povečanje zaposlenosti in produktivnosti.

Ustanavljanje zagonskih podjetij in rast mladih podjetij sta šibka (Organisation for Economic Cooperation and Development, 2016b), zato naj bi država sektor malih in srednjih podjetij podprla tako z razbremenitvijo na področju administrativnih ovir, obdavčenja, predvsem pa s specifičnimi ukrepi spodbudila njihov razvoj.

Pri okoljskem trajnostnem razvoju bi Finska morala zmanjšati domače emisije za 16 % do leta 2020 in zato se je zavezala, da bo domače emisije zmanjšala za 80 % do leta 2050. Za nadaljnje zmanjšanje emisij toplogrednih plinov predlaga postopno odpravo okolju škodljivih subvencij in bolj enotno davčno stopnjo na emisije po sektorjih.

SKLEP

Zagotovo bi bilo to diplomsko delo že skoraj epska pesnitev, če bi jo pisal nekaj let po letu 2000. Takrat je bilo vse svetovno gospodarstvo v silovitem naraščanju, še posebej pa je izstopala Finska. Razvijala se je na vseh področjih; proizvodnja, izvoz in telekomunikacije so cveteli. Na vseh kontinentih so skoraj povsod zvonili telefoni Nokia. Tudi najbolj natančnim opazovalcem in strokovnjakom se je zdelo, da se ta zgodba o uspehu ne more kar tako končati in da je Finska na krilih Nokie neustavljiva ter da ji bo sledilo celotno gospodarstvo, ki je bilo povezano s tem svetovnim gigantom.

A zgodilo se je ravno obratno. Svetovna gospodarska kriza leta 2009 se je dotaknila tudi domnevno nedotakljive Finske. Vendar pa svetovna gospodarska kriza ni bila glavni razlog za tako dramatičen padec finskega gospodarstva. Vzporedno s tem se je namreč dogajal finski paradoks. Dolgoletni dinamični vodja Nokie Jorma Ollila je na vrhuncu, v tipični finski zadržanosti dejal, da gre od tu lahko samo še navzdol. In je šlo. Še bolj navzdol, kot bi si lahko mislil celo največji optimist.

Največji finski zaposlovalec in najbolj ugledna blagovna znamka Nokia je jadrjala na uspehih in zamudila moment v inovativnosti, kar je prav tako paradoksalno, saj Finska namenja največ denarja za raziskave in razvoj, inovativnost, izobraževanje in je bila s tem ena najbolj konkurenčnih držav. V primeru Nokie so imeli poleg tega še napačno strategijo z vztrajanjem na operacijskem sistemu Symbian, napačno tehnologijo, saj so raziskave in razvoj dosegle svoj višek, iz katerega ni bilo izhoda. Zagotovo pa je bil eden glavnih razlogov za neslaven propad in izgubo svetovne slave predvsem človeški dejavnik. Zdi se, da je bila odločilna prva zamenjava v zgodovini Nokie, ko je vodenje septembra 2010 prevzel prvi nefinski direktor Stephen Elop, ki je nasledil uspešnega vodjo Olli-Pekka Kallasvuo. Od takrat se krivulja Nokie in Finske kmalu začne strmo obračati navzdol. Nekaj je bilo še inercije, ki jo je napravila prodaja in izvoz v tretji svet, nato pa sledi strm padec. Mnogi v tej zamenjavi govorijo o trojanskem konju, ki je Finski povzročil veliko gospodarsko škodo.

Ugotovim lahko, da je bila Finska preveč vezana na en sistem, ki je dajal kruh tudi podizvajalcem in povezanim panogam. A ko se je ta sesul, je to (pre)močno občutilo in še občuti celotno finsko gospodarstvo. Kljub temu da je bila Finska najboljša po mnogih kazalcih, tega ni zmoгла in uspela unovčiti. Po vsej prebrani literaturi in člankih me je to pravzaprav najbolj presenetilo. Finska ni pravočasno reagirala in še vedno zamuja pri reformah. Ko berem ocene stanja in priporočila uglednih mednarodnih institucij za leto 2016, ne bi verjel, da veljajo za nekoč eno najbolj uspešnih gospodarstev na svetu, če ne bi bila omenjena z imenom.

Potrebno je omeniti, da smo nekaj podobnih zgodb v zgodovini že videli. Podobno se je cikel uspešnosti nenadoma obrnil navzdol na Irskem, pri azijskih tigrjih in nenazadnje tudi pri Sloveniji. V finskem primeru velja poudariti, da so zamudili v visokotehnološkem razvoju, kjer se stvari zelo hitro spreminjajo in so cikli zelo kratki. Le kdo bi si danes upal na glas trditi, da bosta današnja vodilna v mobilni tehnologiji, Apple in Samsung, izgubila primat. Tako kot leta 2007 se zdi nemogoče in nepredstavljivo, kaj bi se moralo spremeniti, da bi se to zgodilo.

Ne glede na zgoraj omenjena dejstva pa je najbolj pomembno, da se Finci zaradi kolapsa Nokie in s tem povezanih izgub na drugih področjih niso predali. Še več, iz tega podjetja je nastalo skoraj 500 novih, visokotehnoloških, manjših podjetij, ki se borijo za svoj prostor pod soncem. Prav tako

ne gledajo preveč v sijajno preteklost in ne objokujejo napak, ki so bile storjene, ampak se v danih razmerah borijo na trgu in gledajo v prihodnost.

Prihodnost trenutno ne izgleda svetlo. Vsi makroekonomski kazalci ne kažejo hitrega okrevanja gospodarstva in še vedno niso dosegli ravni pred krizo. Vendar prihodnost na Finskem že večkrat ni izgledala svetla. Kljub temu so se Finci s svojo umirjenostjo, pragmatičnostjo, zadržanostjo, realizmom in zdravo pametjo že večkrat v zgodovini rešili še iz bistveno večjih težav. Če bo prevladal razum in s tem pametne odločitve, se nam za usodo Finske ni bati.

Čisto za konec se moram dotakniti tudi povezave z lastno domovino, Slovenijo. Pri prebiranju dejstev o Finski nisem mogel verjeti, kako podobni usodi sta imeli obe državi. Zelo dolgo so nam vladali veliki sosedje. Fincem Švedi, mi smo bili del Habsburške monarhije in Avstro-Ogrske, vsi naj bi imeli posledično kompleks manjvrednosti. Pred osamosvojitvijo so Fincem nekaj več kot 100 let vladali Rusi, mi pa smo bili dobrih 70 let v različnih tvorbah Jugoslavije. Tako Finci kot Slovenci smo zadnjih 100 let preživeli grozovite vojne in bili večkrat zmagovalci proti bistveno močnejšemu nasprotniku. Oboji smo imeli delitve na rdeče in bele. Obe državi nimata posebnih naravnih bogastev, le gozd, ki prekriva v obeh državah več kot 65 % ozemlja. Obe državi so v zgodnji fazi po osamosvojitvi svetu najbolje predstavljali uspešni športniki. A obstaja velika razlika. Finska je opravila z delitvami levo in desno, zakopala bojne sekire, opravila s preteklostjo in se odpravila na pot v prihodnost. Na pot k razmišljanju, ukrepanju in posledično k uspehu. Zato verjamem, da bo v tem stilu našla kompromis in rešitev v trenutni situaciji. Sloveniji pa želim, da ne bi samo razmišljala, ampak tudi ukrepala, se kaj naučila iz lastnih in napak drugih ter z inovativnim, poštenim pristopom naredila obrat v svetlo prihodnost.

LITERATURA IN VIRI

1. Aho, E., Pitkänen, K., & Sahlberg, P. (2006). *Policy development and reform principles of basic and secondary education in Finland since 1968*. Washington, DC: The World Bank
2. Andersson, J. O. (2008). Finland – twelve points! *Research on Finnish society*, 2008(1), 59–69.
3. Blomström, M., Kokko, A., & Sjöholm, F. (2002). Growth and innovation policies for a knowledge economy: Experiences from Finland, Sweden and Singapore. Najdeno 1. septembra 2016 na spletnem naslovu <http://www2.hhs.se/eijswp/156.pdf>
4. Central Intelligence Agency. (2016). *The World Factbook – Finland*. Najdeno 15. avgusta 2016 na spletnem naslovu <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/fi.html>
5. Chiautta, A. (2007). Paradigma konkurenčnosti držav in analiza Slovenije po sistemih WEF in IMD za leto 2006. *Delovni zvezki UMAR*, 16(7), 73.
6. Chiautta, A. (2008). Enostavnost poslovanja v Sloveniji: Ocena kakovosti regulacije z raziskavo Doing Business Svetovne banke. *Delovni zvezki UMAR*, 17(4), 46.
7. Dahlman, C. J., Routti, J., & Ylä-Anttila, P. (2006). Finland as a knowledge economy. Elements of success and lessons learned. Najdeno 28. avgusta 2016 na spletnem naslovu <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/7138/393780FI0Knowledge0economy01PUBLIC1.pdf?sequence=1>
8. European Commission. (2015). *Country Report Finland 2015 including an in-depth review on the prevention and correction of macroeconomic imbalances*. Najdeno 28. avgusta 2016 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2015/cr2015_finland_en.pdf
9. European Commission. (2016a). *Finland*. Najdeno 28. avgusta 2016 na spletnem naslovu http://europa.eu/european-union/about-eu/countries/member-countries/finland_en
10. European Commission. (2016b). *Finland Spring Forecast*. Najdeno 28. avgusta 2016 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/economy_finance/eu/forecasts/2016_spring/fi_en.pdf
11. Eurostat. (b. 1. a.). *General government expenditure by function (COFOG)*. Najdeno 1. septembra 2016 na spletnem naslovu http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=gov_10a_exp&lang=en
12. Eurostat. (b. 1. b.). *Government revenue, expenditure and main aggregates*. Najdeno 1. septembra 2016 na spletnem naslovu http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=gov_10a_main&lang=en
13. Eurostat. (b. 1. c.). *Population by educational attainment level, sex and age (%) – main indicators*. Najdeno 1. septembra 2016 na spletnem naslovu http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=edat_1fse_03&lang=en

14. Eurostat. (b.l.d.). *Unemployment by sex and age – annual average*. Najdeno 1. septembra 2016 na spletnem naslovu http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=une_rt_a&lang=en
15. Hanushek, E. A., & Wossman, L. (2007). *Education Quality and Economic Growth*. Washington, DC: The World Bank.
16. Heum, P., & Ylä-Anttila, P. (1993). *The Internationalization of Industrial Firms- Foreign Production and Domestic Welfare in Finland, Norway and Sweden*. Helsinki: ETLA.
17. Hofstede, G. (1993). Cultures and Organizations: Software of the Mind. *Administrative Science Quarterly*, 38 (1), 132–134.
18. International Labour Organisation. (2008). *Skills for improved productivity, employment growth and development*. Najdeno 1. septembra 2016 na spletnem naslovu http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_norm/@relconf/documents/meetingdocument/wcms_092054.pdf
19. International Monetary Fund. (2015). *2015 Article IV Consultation Finland – IMF Country Report*. Washington: IMF.
20. Invest in Finland. (2016). *Field for Growth and Success. Finland Fact Book*. Najdeno 28. avgusta 2016 na spletnem naslovu <http://team.finland.fi/documents/1521018/1647270/Field+for+growth+and+success+-+Finland+fact+book>
21. Kupiainen, S., Hautamaki, J., & Karjalainen, T. (2009). The finnish education system and PISA. Najdeno 1. septembra 2016 na spletnem naslovu <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2009/liitteet/opm46.pdf?lang=en>
22. Lewis, R. D. (1996). *When cultures collide: Leading across cultures*. Boston: Nicholas Brealey.
23. Lewis, R. D. (2005). *Finland, cultural lone wolf*. Yarmouth, ME: Intercultural Press.
24. Luostarinen, R, Korhonen, H., Jokinen, J., & Pelkonen, T. (1994). *Globalisation and SME: Globalisation of Economic Activities and Small and Medium-sized Enterprises (SMEs) Development, Finland*. Helsinki: Ministry of Trade and Industry, Finland.
25. *Map of Europe*. Najdeno 8. septembra 2016 na naslovu <http://mapchart.net/europe.html>
26. Ministry of Education and Culture. (2016). *Finland and Pisa*. Najdeno 1. septembra 2016 na spletnem naslovu <http://www.minedu.fi/pisa/?lang=en>
27. Ministry of Trade and Industry. (2006). *Guidelines for Finnish Industrial Policy*. Najdeno 28. avgusta 2016 na spletnem naslovu [http://ktm.elinar.fi/ktm_jur/ktmjur.nsf/All/508E154D2EB20EAFC22572200032F568/\\$file/ju137elo_2006_eng.pdf](http://ktm.elinar.fi/ktm_jur/ktmjur.nsf/All/508E154D2EB20EAFC22572200032F568/$file/ju137elo_2006_eng.pdf)
28. Organisation for Economic Cooperation and Development. (2013). *New sources of growth: Knowledge-based capital*. Najdeno 1. septembra 2016 na spletnem naslovu <http://www.oecd.org/sti/inno/newsourcesofgrowthknowledge-basedcapital.htm>

29. Organisation for Economic Cooperation and Development. (2016a). *OECD Economic Outlook 99*. Paris: OECD.
30. Organisation for Economic Cooperation and Development. (2016b). *OECD Economic Survey Finland*. Paris: OECD.
31. Sahlberg, P. (2009). A short history of educational reform in Finland. Najdeno 28. avgusta 2016 na spletnem naslovu <http://www.oxydiane.net/IMG/pdf/Finland-Sahlberg.pdf>
32. Stiglitz, J., & Greenwald, B. (2014). *Creating a Learning Society: A New Approach to Growth, Development, and Social Progress*. New York: Columbia University Press.
33. Urad za makroekonomske analize in razvoj. (2015). Poročilo Svetovne banke o enostavnosti poslovanja (Doing Business 2016). *Ekonomsko ogledalo*, 21(10), 23–24.
34. Wilson, A. R., & Briscoe, G. (2004). The impact of human capital on economic growth: a review. Najdeno 1. septembra 2016 na spletnem naslovu http://www.cedefop.europa.eu/files/BgR3_Wilson.pdf
35. World Bank Group. (2015). *Doing Business 2016*. Najdeno 25. avgusta 2016 na spletnem naslovu <http://www.doingbusiness.org/>
36. World Bank. (2016). *World Bank International Comparisons Program*. Najdeno 28. avgusta 2016 na spletni naslovu <http://data.worldbank.org/indicator/>
37. World Economic Forum. (2015). *The Global Competitiveness Report 2015–2016*. Najdeno 28. avgusta 2016 na spletnem naslovu <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2015–2016/>
38. World Trade Organisation. (2016). *Country Profile Finland*. Najdeno 28. avgusta 2016 na spletnem naslovu <http://stat.wto.org/CountryProfile/WSDBCountryPFView.aspx?Language=E&Country=FI>